

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI GMINY DZIERŻONIÓW NA LATA 2015-2020

URZĄD GMINY DZIERŻONIÓW
Ul. Piastowska 1, 58-200 Dzierżoniów
www.ug.dzierzonow.pl

Opracował: mgr Radosław Michałek

Dzierżoniów, listopad 2015

Wstęp.....	3
Metodologia prac.....	4
Diagnoza Gminy Dzierżoniów w kontekście działań rewitalizacyjnych.....	4
Uwarunkowania przestrzenne	5
Granice administracyjne.....	5
Struktura użytkowania gruntów	6
Charakterystyka zasobów mieszkaniowych.....	7
Uwarunkowania przyrodnicze.....	7
Obiekty zabytkowe.....	9
Komunikacja	10
Infrastruktura techniczna.....	11
Zagospodarowanie przestrzenne	12
Uwarunkowania gospodarcze	12
Gospodarka finansowa samorządu.....	14
Uwarunkowania społeczne.....	15
Sytuacja demograficzna	15
Poziom wykształcenia	16
Bezrobocie i rynek pracy.....	17
Infrastruktura społeczna	18
Podsumowanie diagnozy w kontekście działań rewitalizacyjnych.....	20
Nawiązanie do dokumentów strategicznych	200
Poziom krajowy.....	21
Poziom wojewódzki	22
Poziom lokalny.....	23
Opis powiązań LPR z dokumentami strategicznymi gminy	26
Obszary problemowe wyznaczone do rewitalizacji	29
Obszary problemowe wyznaczone wg analizy wskaźnikowej	29
Obszary problemowe wyznaczone wg analizy przestrzenno – estetycznej	33
Obszary problemowe wyznaczone na podstawie wyników konsultacji społecznych.....	34
Założenia programowe LPR.....	36
Wizja i misja.....	36
Cele rewitalizacji.....	36
Opis dokonanych działań rewitalizacyjnych.....	48
Działania rewitalizacyjne rekomendowane jako najistotniejsze do realizacji	49
Źródła finansowania	50
Specjalna Strefa Rewitalizacji (SSR).....	51
Sposoby realizacji gminnego programu rewitalizacji w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego	51
Określenie niezbędnych zmian w podjętych uchwałach Rady Gminy Dzierżoniów.....	52
Uczestnicy procesu rewitalizacji.....	52
System wdrażania programu	53
Spis rysunków	54
Spis zdjęć.....	54
Spis wykresów.....	54
Spis tabel	54

Wstęp

Rewitalizacja to całościowy, skonsolidowany i rozłożony w czasie proces, zainicjowany w głównej mierze przez samorząd. Jego głównym celem jest poprawa sytuacji na obszarach zdegradowanych, w trzech strefach: przestrzennej, społecznej i gospodarczej. Cel ten realizowany jest poprzez działania własne samorządu, ale również poprzez współpracę z organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami, stowarzyszeniami czy też instytucjami kultury. Wybór obszarów wymagających interwencji dokonuje się głównie poprzez analizy wskaźnikowe, jak również poprzez inwentaryzację terenów, opinie ekspertów i lokalnej społeczności.

Przedmiotowy dokument stanowi szczegółowy opis rewitalizacji Gminy Dzierżoniów i sporządzony został zgodnie z wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju.

Część pierwsza programu zawiera diagnozę gminy pod względem uwarunkowań przestrzennych, gospodarczych i społecznych. Część druga dotyczy nawiązania LPR do dokumentów strategicznych na szczeblu krajowym, wojewódzkim i lokalnym. W części trzeciej zawarto wyznaczenie obszarów problemowych na podstawie analizy wskaźnikowej, przestrzenno-estetycznej i konsultacji społecznych. W części czwartej opisano założenia programowe LPR: cel główny, cele pośrednie, działania ogólne i rekomendowane. Następnie zbadano spójność LPR ze Strategią Gminy Dzierżoniów na lata 2014-2020 oraz Programem Rewitalizacji Ziemi Dzierżoniowskiej na lata 2014-2020. Ostatnia część opracowania zawiera propozycje systemu wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzierżoniów.

Horyzont czasowy dokumentu obejmuje lata 2014-2020. Rok 2015 był rokiem planowania procesu rewitalizacji i programowania działań, które będą realizowane do 2020 roku.

Wszystkie dane zawarte w dokumencie pochodzą z bazy GUS, lub też zostały udostępnione przez Urząd Gminy w Dzierżoniowie, jego jednostki podległe czy też organy administracji rządowej.

Metodologia prac

Przystępując do tworzenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzierżoniów (zwanego dalej LPR), starano się w możliwie jak największym stopniu poznać uwarunkowania gminy oraz zrozumieć zachodzące w niej procesy. Bardzo duży nacisk położono na poznanie problemów, potrzeb oraz oczekiwań mieszkańców w aspekcie przestrzennym, społecznym i gospodarczym. Proces budowania dokumentu był złożony i obejmował kilka stopni, wśród których wyróżnić można:

- 1) fazę planowania działań polegającą na zapoznaniu się ze wszystkimi aktualnymi dokumentami strategicznymi na poziomie kraju, regionu, powiatu oraz gminy, w ramach której dokonano analizy korelacji między lokalnymi dokumentami, a dokumentami wyższego szczebla;
- 2) fazę prac przygotowawczych, która obejmowała m.in. czynności związane z diagnozą obecnego stanu gminy oraz wstępną identyfikacją kluczowych problemów, a następnie wyznaczeniem potencjalnych kierunków rozwoju;
- 3) fazę konsultacji społecznych, mającej na celu poznanie oraz hierarchizację celów i potrzeb mieszkańców gminy;
- 4) fazę analizy warsztatów strategicznych;
- 5) fazę konsultowania i uzgadniania dokumentu strategicznego przed ostatecznym zatwierdzeniem dokumentu;
- 6) fazę zatwierdzenia LPR.

Diagnoza Gminy Dzierżoniów w kontekście działań rewitalizacyjnych

Gmina Dzierżoniów należy do terytoriów bardzo dobrze udokumentowanych, dlatego też część diagnostyczna LPR stanowi jedynie wyciąg uwarunkowań obszaru opisanych m.in. w niżej wymienionych dokumentach strategicznych, poszerzony jednak o wywiady terenowe, zaktualizowane dane statystyczne, warsztaty strategiczne oraz konsultacje społeczne:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wraz z aktualizacjami;
- Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego;
- Strategia Gminy Dzierżoniów na lata 2014-2020;
- Program opieki nad zabytkami na lata 2014-2018;
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020;
- Program Rozwoju Bibliotek na lata 2010-2015;
- Wieloletni Plan Inwestycyjny na lata 2008-2015,
- Strategia Rozwoju Oświaty na lata 2009-2013;
- Plan rozwoju i modernizacji urządzeń kanalizacyjnych na lata 2012-2015;
- Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2011-2015;
- Program Wspierania Rodziny na lata 2013-2015;
- Plan Obrony Cywilnej;

- Plan ochrony przed powodzią;
- Plan Zarządzania Kryzysowego;
- Plan zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe;
- Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego;
- Strategia rozwoju energetycznego;
- Plan Urzędzeniowo-Rolny wraz z aktualizacjami;
- Plan modernizacji i rozwoju urządzeń wodociagowych i urządzeń kanalizacyjnych na lata 2013-2015;
- Analiza zmian w zagospodarowaniu przestrzennym wraz z aktualizacjami;
- Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania „Ślężanie” na lata 2007-2013;
- Inwentaryzacja Przyrodnicza Gminy Dzierżoniów;
- Sołeckie Strategie Rozwoju;
- Program ochrony środowiska wraz z aktualizacjami;
- Diagnoza społeczno-gospodarcza Ziemi Dzierżoniowskiej;
- Program Rewitalizacji Ziemi Dzierżoniowskiej na lata 2014-2020;
- Program aktywności społeczno – zawodowej na rzecz kształtowania świadomości innowacyjnej i przedsiębiorczej mieszkańców Ziemi Dzierżoniowskiej na lata 2014-2020;
- Program Rozwoju Transportu Ziemi Dzierżoniowskiej na lata 2014-2020;
- Program Zwiększenia Retencji Ziemi Dzierżoniowskiej na lata 2014-2020.

Uwarunkowania przestrzenne

Granice administracyjne

Gmina Dzierżoniów leży w południowej części województwa dolnośląskiego w powiecie dzierżoniowskim. Według fizycznogeograficznego podziału regionalnego Polski wg J. Kondrackiego gmina leży w obrębie podprovincji Sudety z Przedgórzem Sudeckim, w obrębie makroregionu Przedgórze Sudeckie, w ramach którego wyodrębniany jest tu mezoregion Masyw Ślęży i Obniżenie Podsudeckie oraz makroregionu Sudety Środkowe, w ramach którego wyodrębniany jest tu mezoregion Góry Sowie. Obszar gminy obejmuje powierzchnię 141 km², co stanowi około 0,70% powierzchni całego województwa dolnośląskiego i około 29% powierzchni całkowitej powiatu dzierżoniowskiego. Od strony zachodniej otaczają ją Wzgórza Niemczańskie, natomiast od północnego zachodu Wzgórza Kiełczyńskie i Masyw Ślęży. Gmina graniczy z następującymi jednostkami administracyjnymi województwa dolnośląskiego:

1) powiat Dzierżoniów:

- od zachodu z gminą miejską Pieszyce, miastem Dzierżoniów i miastem Bielawa;
- od północnego-wschodu z gminą Łagiewniki;
- od południowego-wschodu z gminą Piława Górna;
- od wschodu z gminą Niemcza.

2) powiat Świdnica:

- od północnego-zachodu z gminą Świdnica;
- od północnego wschodu z gminą Marcinowice.

3) powiat Ząbkowice Śląskie

- od południa z gminą Stoszowice.

4) powiat Kłodzki:

- od południa z gminą Nowa Ruda.

Rysunek 1 Gminy w powiecie dzierzoniowskim. Źródło: www.pow.dzierzoniow.pl

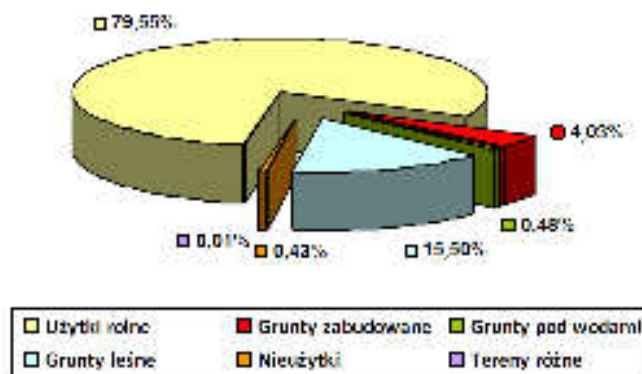
Obszar gminy pod względem ukształtowania terenu jest urozmaicony i bogaty w walory przyrodnicze. Gmina ma charakter wiejski. W jej skład wchodzi 23 miejscowości zorganizowane w 15 sołectw. Centrum administracyjne gminy znajduje się w mieście Dzierżonów, natomiast centrum usługowe oraz miejsca pracy zlokalizowane są głównie w miastach: Dzierżonów, Bielawa, Pieszyce, Świdnica, do których promieniście wzdłuż istniejącego układu komunikacyjnego ciągną poszczególne miejscowości.

Lp.	Obręb	Powierzchnia (ha)	Udział %
1	Książnica	898,97	6
2	Kielczyn	529,45	4
3	Jędrzejowice	326,19	2
4	Tuszyn	520,84	4
5	Mościsko	1453,26	10
6	Włóki	768,88	5
7	Nowizna	790,59	6
8	Uciechów	1184,91	8
9	Dobrocin	1349,15	10
10	Roztocznik	1164,09	8
11	Piława Dolna	2042,85	14
12	Owiesno	1139,28	8
13	Ostroszowice	1929,12	14
Razem		14097,58	100

Tabela 1 Powierzchnia gruntów na terenie gminy Dzierżonów wg obrębów geodezyjnych. Źródło: Urząd Gminy Dzierżonów

Struktura użytkowania gruntów

Powierzchnia gminy Dzierżonów wynosi 14097,58 ha w tym tereny rolne 11188 ha, lasy 2134 ha, tereny zainwestowane to ok. 569 ha, pozostałą powierzchnię stanowią obszary inne. Na terenie gminy występują głównie gleby bielcowe, gleby pseudobielcowe, gleby brunatne właściwe, gleby brunatne kwaśne i wylugowane, czarne ziemie zdegradowane, mady i gleby glejowe. Zauważa się znaczne zróżnicowanie klas bonitacyjnych gleb (od I do V klasy) przy czym większość gruntów ornych należy do klas bonitacyjnych IIIa, IIIb i IVa. Przewaga gruntów rolnych świadczy o rolniczym charakterze gminy.

Wykres 1 Procentowy udział gruntów na terenie Gminy Dzierżoniów. Stan na dzień 01.01.2012r.. Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dzierżoniów na lata 2014-2017 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2018-2021

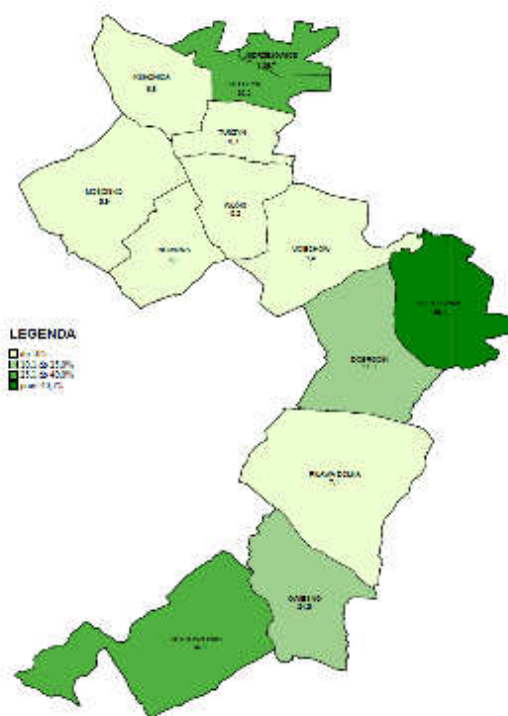
Charakterystyka zasobów mieszkaniowych

Zasoby mieszkaniowe stanowią na ogół własność prywatną. Występująca na terenie zabudowa w większości stanowi zabudowę siedliskową, kształtowaną na tradycyjnym czworoboku. Uzupełniającą zabudowę stanowi mieszkalnictwo jednorodzinne, z przewagą budownictwa powojennego, o nieszczęśliwych walorach architektonicznych oraz mieszkalnictwo wielorodzinne. Wsie nie mają wyraźnie ukształtowanego założenia ruralistycznego, w większości dochodziło w nich do dość chaotycznej zabudowy związanej z parcelacją nieruchomości, wzdłuż dróg. Największe zaniedbania i konflikty przestrzenne widać we wsi Nowizna, Mościsko, Piława Dolna, gdzie zabudowa bezpośrednio graniczy z ciekami wodnymi. Na badanym terenie mamy do czynienia wyłącznie z budownictwem indywidualnym, głównie mieszkaniowym jednorodzinnym. Gmina nie buduje nowych lokali komunalnych. W zasobach Zarządu Gospodarki Komunalnej (ZGK) znajduje się: 7 budynków gminnych z 27 lokalami mieszkalnymi, w tym 1 lokal mieszkalny tymczasowy, 5 lokali socjalnych z tego 2 lokale socjalne w budynkach wspólnot mieszkaniowych i 75 lokali mieszkalnych w 27 budynkach wspólnot mieszkaniowych. Większość lokali zasobu mieszkaniowego ZGK znajduje się w budynkach wybudowanych na przełomie XIX i XX wieku według ówczesnych technologii i standardów. W zdecydowanej większości lokale przedstawiają średni i mały standard wyposażenia, opalane węglem w indywidualnych piecach grzewczych. Obecnie jest więcej oczekujących na lokal mieszkaniowy niż to wynika z możliwości zasobowych ZGK.

Uwarunkowania przyrodnicze

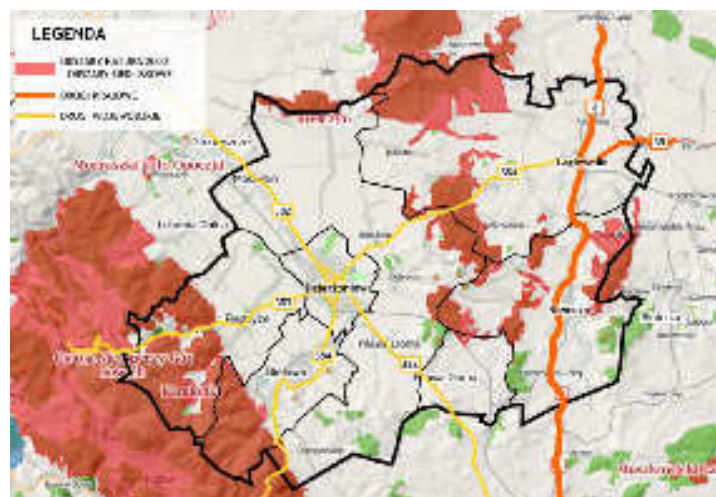
Teren gminy położony jest na południowy zachód od miasta Wrocławia i na zachód od miasta Wałbrzycha, pomiędzy Świdnicą a Ząbkowicami Śląskimi. Większa część gminy leży w granicach przedsudeckiego obszaru Dolnego Śląska. Sołectwa położone na północy gminy leżą w otulinie Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego, który jest częścią Masywu Ślęży, natomiast sołectwa południowe znajdują się na obszarze Gór Sowich, które są częścią Sudetów Środkowych. W morfologii terenu dominują formy górskie. Teren gminy pomimo dużego zróżnicowania morfologicznego, posiada generalnie ujednoliconą budowę geologiczną. Występują tu złoża kopalin pospolitych, jak kruszywa naturalne oraz kamienie drogowe i budowlane, co warunkuje rozwój działalności górniczej. Przeważająca część gminy odwadniana jest przez rzekę Piława stanowiącą oś hydrologiczną gminy o przebiegu SE-NW.

Niewielkie fragmenty odwodnione są przez potok Jądkowa należący do zlewni rzeki Nysy Kłodzkiej oraz potok Krzywucha należący do zlewni Ślęzy. Górski reżim cieków gminy przejawia się głównie w zmienności przepływów i wodostanów. Charakterystyczne dla tych cieków są wiosenne wezbrania, związane z topnieniem śniegów. Stany wysokie ponadto związane są z nawałnymi deszczami typowymi dla obszarów górskich. Zbiorniki wód stojących to w większości stawy rybne, położone przy zabytkowych pałacach i zamkach. Ponadto w miejscowości Ostroszowice znajdują się zbiorniki retencyjne. Na terenie gminy największą wartość przyrodniczą posiadają lasy, wszelkiego typu zadrzewienia i zakrzaczenia, ekstensywnie użytkowane łąki i pastwiska, a także cieki i zbiorniki wodne, wraz z ich obudową biologiczną. Lasy pokrywają około 15% powierzchni gminy. Kompleksy leśne są usytuowane głównie na południu (partie podgórskie i górskie Gór Sowich, gdzie głównym gatunkiem lasotwórczym jest świerk), na północy (Wzgórza Kiełczyńskie z dębem, świerkiem, bukiem, sosną, modrzewiem, brzozą) i na wschodzie gminy (fragment Wzgórz Krzyżowych i Wzgórz Gilowskich - dąb, świerk, brzoza, sosna). Na badanym obszarze zlokalizowano 75 stanowisk roślin chronionych.

Rysunek 2 Lesistość. Źródło: Plan urządzeniowo-rolny Gminy Dzierżoniów.

Flora gatunków chronionych liczy 21 gatunków, z 3 klas, 14 rzędów i 15 rodzin. Najuboższe pod względem florystycznym są - dominujące w strukturze użytkowania - pola uprawne, stanowiące około 60% powierzchni. Zlokalizowano 405 stanowisk gatunków zwierząt (miejsc lęgów, żerowania, schronienia, bytowania). Zinwentaryzowana fauna liczy 46 gatunków, z 16 rzędów i 24 rodzin. Zwierzęta rozmieszczone są stosunkowo równomiernie na terenie całej Gminy, za wyjątkiem obszarów intensywnie użytkowanych rolniczo, gdzie koncentracja gatunków rzadkich i chronionych jest najmniejsza. Na terenie gminy Dzierżoniów występują obszarowe formy ochrony przyrody takie jak: Park Krajobrazowy Gór Sowich, Ślezański Park Krajobrazowy, Obszar Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie”, Obszar Natura 2000 - „Ostoja Nietoperzy Gór Sowich” PLH020071, Obszar Natura 2000 - „Masyw Ślęzy” PLH020040, Obszar Natura 2000 - „Wzgórza Niemczańskie” PLH020082.

Rysunek 3 Obszary chronione. Źródło: Program Rozwoju Transportu Ziemi Dzierżonowskiej na lata 2014-2020.

Obiekty zabytkowe

Ziemie, na których położona jest gmina Dzierżonów ze względu na swoje położenie od dawna włączone były w burzliwy nurt historii Dolnego Śląska. Na terenie gminy Dzierżonów archeolodzy stwierdzili osadnictwo z okresu mezolitu (8000-4500 lat p.n.e.) – stanowiska w Piławie Dolnej oraz neolitu (4500-1800 lat p.n.e.). Stanowiska tzw. kultury ceramiki sznurowej występują w Kołaczowie (przysiółek Uciechowa) i Rztoczniku. W latach 1700-650r. p.n.e. istniało tu także osadnictwo zwane „kulturą łużycką”. W VIII w. ziemie te należały do słowiańskiego plemienia Ślęzan. Gmina, podobnie jak cały Dolny Śląsk, na przestrzeni wieków zmieniała swoją przynależność polityczną. W latach 989-990 została ona przyłączona do Polskich Piastów. W 1392r. w ramach Księstwa Świdnicko-Jaworskiego włączona została do Czech. W latach 1469-1490 należała do Węgier, a następnie do czeskiej linii Jagiellonów i kolejno do rodziny Habsburgów, a od 1741r. do pruskich Hohenzollernów. Od roku 1871 do II wojny światowej ziemie, na których znajduje się gmina należały do Niemiec. Pierwsze wzmianki o miejscowościach z obszaru gminy pojawiły się już w XIII-XIV wieku.

Dominującymi obiektami zabytkowymi wpisanymi do rejestru i wykazu zabytków pozostają obiekty sakralne oraz zespoły pałacowo-parkowe.

Zdjęcie 1 Pałac w Dobrocinie.

Przy parafialnych kościołach zachowały się do dzisiaj zagrody plebańskie, folwarki kościelne oraz budynki mieszczące pierwotnie przykościelne szkoły. Cechą charakterystyczną dla wiejskich kościołów jest sąsiedztwo cmentarzy przykościelnych, które wpisane do wykazu zabytków nadal są czynne i pełnią swoją funkcję. Rejestr zabytków nieruchomych obejmuje 37 obiektów. Rejestr zabytków ruchomych obejmuje wyposażenie w obiektach sakralnych (10 obiektów), w pałacach i dworach (7 obiektów) oraz budowle cmentarne (12 obiektów). Na szczególną uwagę zasługują zlokalizowane na terenie gminy Dzierżoniów krzyże pokutne, które są swoistą formą małej architektury i zostały wpisane do zabytków ruchomych. Na terenie gminy Dzierżoniów istnieją również liczne stanowiska archeologiczne. Zinventaryzowano 19 pomników przyrody, wśród nich jest 17 pojedynczych drzew, grupa 8 drzew i jeden pomnik przyrody nieożywionej. Większość pomników jest zlokalizowana w parkach wiejskich (przypałacowych) w Roztoczniku (10 obiektów, w tym jeden grupowy) i Dobrocinie (4 obiekty). Pozostałe zlokalizowane są w Tuszynie (przy szkole), w Nowiźnie (na posesji prywatnej) i w Ostroszowicach (w parkach wiejskich). Na obszarze gminy Dzierżoniów zinwentaryzowano 30 obiektów zieleni kulturowej. Wśród nich znajduje się 8 parków pałacowych, 5 parków dworskich, 1 park zamkowy oraz 15 cmentarzy i jedna aleja wielorzędowa. Dziesięć obiektów wpisano do rejestru zabytków (parki w Dobrocinie, Kiełczynie, Książnicy, Nowiźnie, Ostroszowicach, Owieśnie, Piławie Dolnej, Roztoczniku, Tuszynie, Uciechowie).

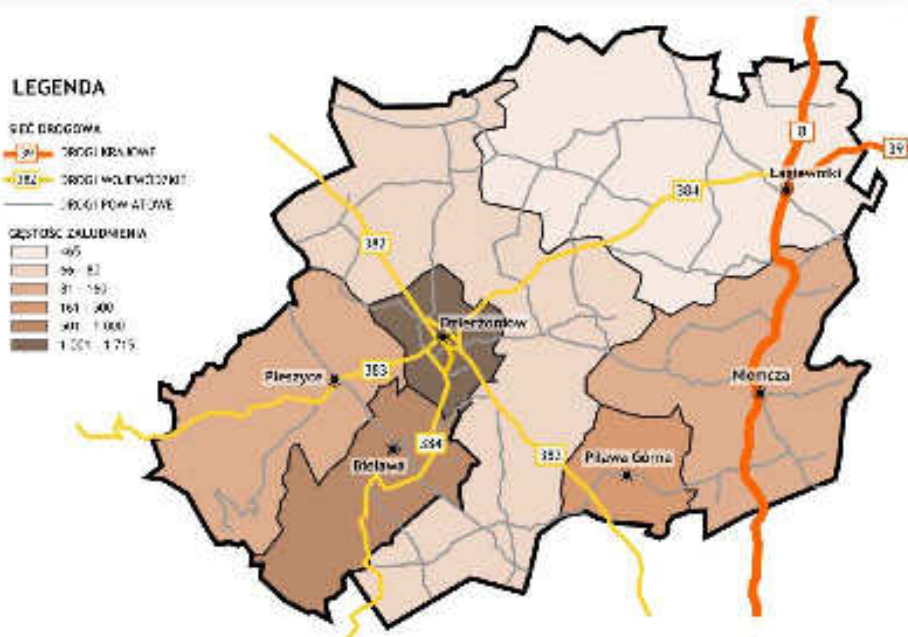

Zdjęcie 2 Krzyż pokutny w Kiełczynie.

Komunikacja

Głównym węzłem komunikacyjnym jest miasto Dzierżoniów, przez który przebiega linia kolejowa Katowice-Nysa-Kamieniec Ząbkowicki-Świdnica-Legnica. Przez obszar gminy przebiegają drogi wojewódzkie nr 382 relacji Ząbkowice Śląskie-Piawa Górna-Dzierżoniów-Świdnica-Stanowice oraz nr 384 relacji Strzelin-Łagiewniki-Dzierżoniów-Bielawa-Wolibórz. Łączna długość dróg wojewódzkich przebiegających przez teren gminy wynosi ok. 15,97km. Drogi powiatowe stanowią stosunkowo gęstą sieć, ale w większości są to drogi o niskich parametrach klasy L lub nawet D, tylko niektóre posiadają klasę Z. Układ podstawowy sieci dróg powiatowych na który składa się 14 odcinków stanowi łącznie ok. 71,5 km. W okresie 2007-2015 zauważyć można poprawę jakości powiatowej infrastruktury drogowej. Uzupełnieniem dróg powiatowych są drogi gminne, służące głównie rolnictwu, gospodarce leśnej oraz zabudowie mieszkaniowej o parametrach klasy D lub poniżej w większości

o nawierzchni gruntowej. Drogi gminne publiczne stanowią łącznie 35,9 km w tym o nawierzchni bitumicznej 26,82 km. Poza drogami publicznymi Wójt Gminy zarządza drogami wewnętrznymi i drogami transportu rolnego o łącznej długości około 413 km. Stan dróg publicznych wymaga częściowych remontów i przebudów (wyposażenie w chodniki i ścieżki rowerowe). Ruch rowerowy odbywa się w większości drogami samochodowymi stwarzając zagrożenie bezpieczeństwa. Usługi w zakresie komunikacji lokalnego transportu zbiorowego zlecono gminie Bielawa, która to odpowiada za komunikację na kierunku Dzierżonów-Piława Dolna oraz Dzierżonów-Byszów przez Dobrocin, Roztocznik, a także na kierunku Dzierżonów-Ostroszowice oraz Dzierżonów-Jodłownik. Mieszkańcy pozostałych miejscowości korzystają z usług PKS lub prywatnych przewoźników. Bez połączeń komunikacji zbiorowej pozostają mieszkańcy Jędrzejowic (ze względu na zbyt małą liczbę mieszkańców).

Rysunek 4 Układ drogowy. Źródło: Program Rozwoju Transportu Ziemi Dzierżonowskiej na lata 2014-2020.

Infrastruktura techniczna

Przeważająca część wsi zaopatrywana jest w wodę z sieci wodociągowej współpracującej z wodociągami zaopatrującymi miasta: Dzierżonów i Bielawę. Istniejący system wodociągowy zasilany jest z ujęć wód podziemnych i powierzchniowych. Długość sieci wodociągowej to ok. 95,29 km. Część wsi w północnej części gminy posiada sieć kanalizacji sanitarnej, zakończonej oczyszczalnią ścieków zlokalizowaną na terenie wsi Mościsko. Kanalizacja sanitarna występuje również częściowo we wsi Piława Dolna oraz wsi Jodłownik. Długość sieci kanalizacyjnej to ok. 52 km. Pozostała część gminy wyposażona jest w przydomowe oczyszczalnie ścieków bądź szamba. W sieć gazową wyposażone są Piława Dolna, Jodłownik i Ostroszowice. Pozostała część gminy nie posiada sieci gazowej, a mieszkańcy korzystają z rozwiązań indywidualnych np. butla propan-butan. Na terenie gminy brak jest zorganizowanego systemu zaopatrzenia w ciepło. Mieszkańcy korzystają w przeważającej większości z indywidualnych źródeł ciepła znajdujących się w poszczególnych gospodarstwach domowych (ogrzewanie piecowe lub etażowe CO) opalanych węglem i koksem. Do produkcji energii cieplnej wykorzystywana jest też energia elektryczna i olej opałowy. Zasilanie terenu gminy w energię elektryczną odbywa się przy pomocy sieci napowietrznych oraz systemem stacji transformatorowych. Główne punkty

zasilania znajdują się na terenie miasta Dzierżoniowa (stacja w rej. ul. Kilińskiego oraz stacja Uciechów) i Bielawy. Cały obszar gminy jest objęty systemem zorganizowanego wywozu odpadów. Obowiązki gminy w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi zostały przekazane Związkowi Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego „ZGPD-7”. Rolą władz gminy jest monitorowanie prac związku pod kątem skuteczności i efektywności. Wszystkie miejscowości na terenie gminy wyposażone są w sieć telefoniczną. Usługi telekomunikacyjne w tym internetowe, świadczone są zarówno przez operatorów sieci przewodowej, jak i bezprzewodowej.

Zagospodarowanie przestrzenne

Aktami regulującymi zarządzanie przestrzenią - zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – są: studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Gmina Dzierżonów posiada około 98% pokrycia terenu w planach miejscowych. Dokumenty te, są na bieżąco aktualizowane i dostosowywane do potrzeb inwestorów z poszanowaniem zasady zrównoważonego rozwoju. Dokonana w 2015r. analiza zmian w zagospodarowaniu przestrzennym wykazała aktualność obowiązujących dokumentów planistycznych.

Analiza SWOT – uwarunkowania przestrzenne

Mocne strony	Słabe strony
- Duża liczba obiektów zabytkowych - Wysokie walory turystyczne - Różnorodność krajobrazów - Przestrzeń umożliwiającą rozwój energetyki odnawialnej - Dobra dostępność komunikacyjna - Polityka przestrzenna	- Zły stan techniczny masy zabytkowej - Nierównomierny rozwój sieci infrastruktury technicznej, - Trudności z właściwym gospodarowaniem wodami, - Zły stan techniczny dróg - Niski poziom zasobu mieszkaniowego - Bardzo duży obszar gminy
Szanse	Zagrożenia
- Dalszy rozwój turystyki, która może się stać motorem rozwoju gminy - Korzystne położenie komunikacyjne dające nadzieje na rozwój gospodarczy - Poprawa stanu środowiska przyrodniczego - Poprawa stanu technicznego masy zabytkowej	- Niebezpieczeństwo występowania klęsk żywiołowych - Brak środków finansowych na działania inwestycyjne i konserwacyjne - Działania chuligańskie

Tabela 2 Analiza SWOT – uwarunkowania przestrzenne. Źródło: opracowanie własne.

Uwarunkowania gospodarcze

Gmina sytuuje się na mapie gospodarczej regionu jako typowo wiejska, ze stosunkowo dobrze rozwiniętą strefą produkcyjną. Podmioty gospodarcze należą wyłącznie do sektora prywatnego, brak jest w gminie podmiotów sektora publicznego. Wśród wszystkich podmiotów gospodarki narodowej większość stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (585). Następnie plasują się odpowiednio spółki cywilne i handlowe. Na terenie gminy brak jest spółdzielni.

jednostka	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym					
	2009	2010	2011	2012	2013	Zmiana
Województwo Dolnośląskie	11,9	12,3	12,0	12,3	12,6	0,7
Powiat Dzierżoniowski	9,8	10,2	10,1	10,1	10,3	0,5
Gmina Dzierżonów	7,9	8,6	8,5	9,0	9,3	1,4

Tabela 3 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2009-2013 na tle powiatu i województwa. Źródło: GUS.

Najwięcej podmiotów w rejestrze REGON odnotowano w sekcji G – Handel i naprawy - działające w tym sektorze podmioty koncentrują się głównie na handlu detalicznym i handlu i naprawie pojazdów samochodowych. Kolejną z najliczniej reprezentowanych branż jest sekcja F – Budownictwo oraz sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe. Inne sfery działalności to: rolnictwo, transport i gospodarka magazynowa, działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna czy też działalność finansowa i ubezpieczeniowa. W okresie 2010-2014 można zauważyć 9% wzrost w zakresie zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej, największa zwyżka nastąpiła w branży budownictwo oraz handel i naprawy.

Lata	Razem	Rolnictwo łowiectwo leśnictwo	Przetwórstwo przemysłowe	Budownictwo	Handel i naprawy	Transport, gospodarka magazynowa	Obsługa rynku nieruchomości	Działalność profesjonalna naukowa i techniczna	Pozostała działalność usługowa	Inne
2010	711	47	104	106	205	35	46	20	42	106
2011	712	46	100	110	201	34	47	23	40	111
2012	738	51	100	116	200	37	46	27	43	118
2013	760	47	98	123	217	31	46	30	47	121
2014	779	23	101	130	232	34	50	36	51	122

Tabela 4 Podmioty gospodarcze na terenie gminy w latach 2010-2014. Źródło: GUS.

Na podstawie danych GUS można oszacować, że 97% wszystkich podmiotów stanowią jednostki niewielkie zatrudniające do 9 pracowników. Na terenie gminy jest tylko jedna jednostka zatrudniająca powyżej 50 osób, brak jest z kolei zakładów zatrudniających powyżej 250 osób.

Lata	Razem	Podmioty o liczbie pracujących		
		9 i mniej	10-49	50 -249
2010	711	686	24	1
2011	712	689	22	1
2012	738	717	20	1
2013	760	737	22	1
2014	779	758	20	1

Tabela 5 Podmioty gospodarcze na terenie gminy wg liczby pracujących. Źródło: GUS.

Rolnictwo na terenie gminy stanowi istotną dziedzinę gospodarki lokalnej. Stosunkowo dobre warunki do produkcji rolnej i korzystna struktura obszarowa w porównaniu do innych regionów w kraju, predestynuje tę branżę do podjęcia działań wspierających. Szczególnie istotne wydają się działania w zakresie rozwoju przetwórstwa rolnego, scalania gruntów, unowocześniania bazy produkcyjnej i wprowadzania nowoczesnych metod upraw i hodowli. Na terenie gminy Dzierżonów funkcjonuje wiele podmiotów gospodarczych o różnych profilach produkcji m.in.: zakłady kamieniarskie w Piławie Dolnej, Ostroszowicka Fabryka Mebli S.A., Stolmark – producent drewnianych stelaży krzeseł, czy też DRG-Agro Group – produkcja elementów wyposażenia stajni, obór i chlewni.

Mieszkańcy Gminy pracują bądź na jej terenie, bądź dojeżdżają do pobliskich miejscowości. Zakłady produkcyjne w powiecie dzierzoniowskim koncentrują się w strefach aktywności gospodarczej, głównie w podstrefie Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Invest – Park” w Dzierżoniowie (zatrudnienie na poziomie 2106 osób w 2013 roku). Przedsiębiorcy prowadzą swoje działalności również w podstrefach WSSE w Bielawie i Piławie Górnej, a także Bielawskim i Dzierżoniowskim Parku Przemysłowym. Cechą charakterystyczną powiatu dzierzoniowskiego jest niewielka liczba firm dużych (zatrudniających 250 i więcej pracowników) oraz koncentracja większych podmiotów gospodarczych w Dzierżoniowie. Natomiast większość mieszkańców powiatu znajduje zatrudnienie w małych firmach handlowych i usługowych, a także produkcyjnych i rzemieślniczych. Powiat dzierzoniowski jest również ważnym, drugim co do wielkości w kraju, ośrodkiem kamieniarstwa z licznymi zakładami kamieniarskimi, a znaczenie gospodarcze ma również rolnictwo z dominującą produkcją roślinną.

Zauważa się niewykorzystany potencjał turystyczny regionu o znacznych walorach naturalnych i antropologicznych. Brak jest wystarczającej bazy noclegowej, gastronomicznej czy też komunikacyjnej. W zakresie turystyki gmina współpracuje ze Stowarzyszeniem Gmin Ślęzańskich, Stowarzyszeniem „Ślężanie – Lokalna Grupa działania” oraz ze Stowarzyszeniem Turystycznym Gmin Gór Sowich.

W obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wyznacza się specjalne strefy aktywności gospodarczej, strefy produkcyjne i usługi komercyjne nieuciążliwe mając na względzie rozwój przedsiębiorczości. Gmina stara się wspierać lokalnych przedsiębiorców głównie poprzez ich promocję w regionie oraz aktywne działania na wskazane przez nich bariery rozwojowe.

Gospodarka finansowa samorządu

Około połowę dochodów gminy stanowią dochody własne. W okresie 2009-2014 nastąpił ich wzrost o około 8 milionów zł. Wydatki w analogicznej przestrzeni kształtowały się na zróżnicowanym poziomie. Zdecydowaną większość stanowią wydatki bieżące. Ich udział w ogóle wydatków kształtował się w 2014 roku na poziomie około 78%, zaś w poszczególnych latach przyjmował bardzo różne wartości.

dochody					
2009	2010	2011	2012	2013	2014
20303477,46	24094845,90	23616847,97	25026391,37	24954764,19	28739417,81
Wydatki					
2009	2010	2011	2012	2013	2014
22298818,77	25173980,51	24050584,81	24508111,31	25912447,66	29243865,66

Tabela 6 Dochody i wydatki Gminy Dzierżoniów w latach 2009-2014. Źródło: Urząd Gminy Dzierżoniów

Wydatki inwestycyjne wszystkich gmin powiatu dzierzoniowskiego kształtowały się na bardzo zróżnicowanym poziomie i odznaczały się znacznymi fluktuacjami na przestrzeni lat 2009-2014. W 2014 roku wydatki inwestycyjne Gminy Dzierżoniów stanowiły kwotę 6.403.986,51 zł a wydatek na 1 mieszkańca oscylował na poziomie 2,5 tys. zł.

Analiza SWOT – uwarunkowania gospodarcze

Mocne strony	Słabe strony
- Dobrze rozwinięta produkcja rolnicza - Korzystne położenie komunikacyjne - Bogate zasoby naturalne	- Mała aktywność gospodarcza mieszkańców - Zły stan dróg gminnych - Potrzeba odrolnienia gruntów pod inwestycje - Mało środków finansowych
Szanse	Zagrożenia
- Wzrost liczby osób prowadzących działalność gospodarczą - Wykorzystanie gospodarcze walorów turystycznych gminy - Dobre warunki dla rozwoju energetyki odnawialnej - Współpraca samorządów w zakresie rozwiązywania problemów gospodarczych - Stworzenie strategii rozwoju gospodarczego	- Negatywne skutki dla gospodarki starzenia się społeczeństwa i odpływu osób aktywnych zawodowo - Niewielkie nakłady inwestycyjne samorządów - Pogorszenie się stanu środowiska - Śmierć techniczna obiektów cennych kulturowo

Tabela 7 Analiza SWOT – uwarunkowania gospodarcze. Źródło: opracowanie własne.

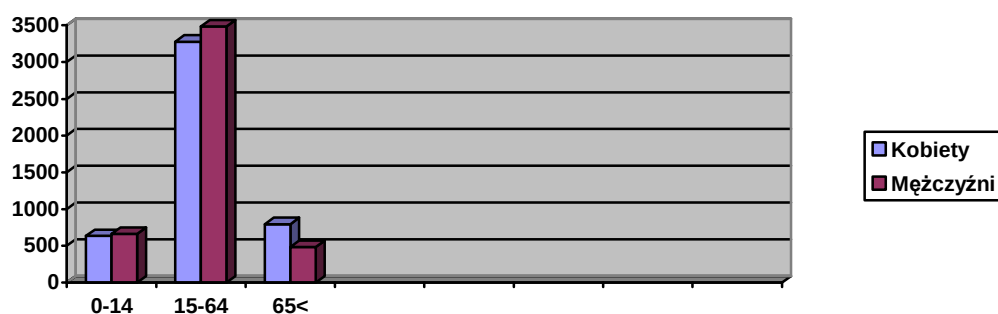
Uwarunkowania społeczne

Sytuacja demograficzna

Stan ludności gminy Dzierżoniów na dzień 31 grudnia 2014r. - według Głównego Urzędu Statystycznego - wynosił 9335 mieszkańców, w tym kobiet 4706, mężczyzn 4629. Z powyższego wynika, iż Gminę Dzierżoniów zamieszkuje o ok. 0,5% więcej kobiet niż mężczyzn. Przewaga kobiet wynika głównie z uwarunkowań biologicznych. Kobiety żyją dłużej i mniejszy jest wskaźnik umieralności kobiet w młodszych grupach wiekowych. Dlatego też przewaga kobiet rośnie wraz ze wzrostem grupy wiekowej i jest szczególnie drastyczna w grupie najstarszej (70 lat i więcej: kobiety 575; mężczyźni 255). Z kolei przewaga osobników płci męskiej w najmłodszych grupach wiekowych wynika z większej liczby urodzeń chłopców niż dziewczynek. Średnia ilość zaludnienia w gminie wynosi 66 os/km². Strukturę ludności w latach 2009-2014 przedstawia poniższa tabela.

Lp.	Lata	Liczba mieszkańców	Mężczyźni	Kobiety
1	2009	9214	4521	4693
2	2010	9395	4654	4741
3	2011	9413	4678	4735
4	2012	9353	4647	4706
5	2013	9339	4643	4696
6	2014	9335	4629	4706

Tabela 8 Struktura ludności w Gminie Dzierżoniów. Źródło: GUS

Wykres 2 Struktura wieku ludności w podziale na kobiety i mężczyzn w 2014r. Źródło: GUS

Na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się sukcesywny spadek liczby ludności. Jak wynika z analizy danych dotyczących ludności, 66% mieszkańców stanowią osoby w wieku produkcyjnym. Zatem można stwierdzić, iż społeczeństwo gminy zamieszkują osoby młode. W ostatnich latach notuje się przyrost naturalny, którego stopa oscyluje wokół wartości ujemnej. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest nieregularna stopa urodzeń przy względnie sukcesywnym wzroście stopy śmiertelności. Występuje również względnie niewielki ruch migracyjny, z przewagą odpływu ludności.

jednostki	saldo migracji na 1000 osób					
	2009	2010	2011	2012	2013	Zmiana
Województwo Dolnośląskie	0,3	0,5	0,4	0,3	0,0	-0,3
Powiat Dzierżoniowski	-0,6	-1,4	-1,1	-1,0	-2,8	-2,2
Gmina Dzierżoniów	-1,6	1,1	3,2	-3,2	1,3	2,9

Tabela 9 Saldo migracji na 1000 osób w latach 2009-2013 na tle województwa i powiatu. Źródło: GUS.

Poziom wykształcenia

Z uwagi na brak przedmiotowych danych dla obszaru Gminy Dzierżoniów przyjęto wartości dla powiatu dzierżoniowskiego. W 2011 roku 10 208 mieszkańców legitymowało się wykształceniem wyższym, tzn. o 75,7% więcej niż w 2002 roku. Niewielkie zmiany dotyczyły liczby ludności z wykształceniem średnim i policealnym – choć trzeba zauważyć, iż odnotowano spadek liczby osób legitymujących się wykształceniem średnim zawodowym (o 16%), przy jednoczesnym znacznym wzroście liczby osób posiadających wykształcenie średnie ogólnokształcące (o 27,9%). Wykształcenie zasadnicze zawodowe posiadało w 2011 roku 20 680 mieszkańców powiatu dzierżoniowskiego, tj. o 1,1% mniej niż w 2002 roku. Udział ludności legitymującej się wykształceniem wyższym w ogóle ludności w wieku 13 i więcej lat wynosił w powiecie dzierżoniowskim w 2011 roku 12,2%. Na przestrzeni lat 2002-2011 udział ludności legitymującej się wykształceniem wyższym w powiecie dzierżoniowskim wzrósł o 5,8%. W 2011 roku wykształcenie średnie i policealne posiadało 33,5% mieszkańców powiatu dzierżoniowskiego (o 1,4% więcej niż w 2002 roku), wykształcenie zasadnicze zawodowe – 24,6% ludności (o 1,7% więcej niż 2002 roku), zaś gimnazjalne i poniżej – 29,8%. Choć na przestrzeni lat 2002-2011 zdecydowanie spadł udział ludności z najniższymi poziomami wykształcenia, to na tle całego Dolnego Śląska powiat dzierżoniowski nadal wyróżniał się wyższą odsetką ludności legitymującej się ukończonym wykształceniem podstawowym – w skali województwa było to 18,1% ludności, zaś w skali powiatu 23%.

Bezrobocie i rynek pracy

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych na koniec grudnia 2014r. wynosiła w gminie Dzierżoniów 507 osób, w tym bez prawa do zasiłku 396, co stanowi 78,1% wszystkich zarejestrowanych. Na przestrzeni lat 2012-2014 można zauważyć tendencję spadkową liczby bezrobotnych oraz równoczesny spadek stopy bezrobocia w skali powiatu dzierżoniowskiego. Wśród osób zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy liczną grupę stanowiły osoby bez zawodu, a w przypadku osób posiadających kwalifikacje zawodowe, najliczniej reprezentowany był zawód sprzedawcy. Bezrobocie wśród sprzedawców to skutek upadku małych sklepików, które przegrały z dyskontami i supermarketami. Problem bezrobocia w branży budowlanej jest bardziej złożony. Budowlańcy rejestrują się w urzędach pracy z powodu bezpłatnej opieki zdrowotnej. Zdecydowana ich większość pracuje nielegalnie. Z rankingu ofert pracy zgłoszonych w 2014r. wynika, że największe zapotrzebowanie na lokalnym rynku pracy dotyczyło pracowników usług osobistych, robotników obróbki metalu, mechaników, sprzedawców, operatorów maszyn czy też kierowców.

Lp.	Zawody nadwyżkowe	Zawody deficytowe
1	Kurzach małej gastronomii	Tokarz/frezer obrabiarek sterowanych numerycznie
2	Technik ekonomista	Monter konstrukcji stalowych
3	Technik mechanik	Spedytor
4	Mechanik samochodów osobowych	Telemarketer
5	Krawiec	Kierowca operator wózków widłowych
6	Ślusarz	Urzędnik podatkowy
7	Murarz	Opiekunka domowa
8	Frezer	Operator obrabiarek sterowanych numerycznie
9	Ogrodnik terenów zieleni	Opiekun osoby starszej
10	Tokarz w metalu	Monter podzespołów i zespołów elektronicznych

Tabela 10 Zawody nadwyżkowe i deficytowe w 2014r.. Źródło: PUP Dzierżoniów

Liczba osób pracujących w powiecie dzierżoniowskim w 2013 roku wynosiła 15 600 osób i była jedynie o 0,7% wyższa niż w 2009 roku. W tym samym okresie odnotowano spadek liczby pracujących w gminie Dzierżoniów (o 11,4%). Liczba pracujących na 1000 ludności w powiecie dzierżoniowskim w 2013 roku wynosiła 149 i była znacznie niższa niż średnia dla Dolnego Śląska wynosząca w 2013 roku 244 pracujących na 1000 ludności. Znaczne różnice występowały również w obrębie samego powiatu dzierżoniowskiego. Liczba pracujących na 1000 mieszkańców wahała się od 56 (gmina wiejska Dzierżoniów) do 260 (miasto Dzierżoniów).

Przeciętne wynagrodzenie w powiecie dzierżoniowskim wynosiło w 2013 roku 3 156,11 zł brutto i było o 510,98 zł wyższe niż w 2009 roku. Mimo tego wzrostu powiat dzierżoniowski nadal cechował się wynagrodzeniami niższymi niż w sąsiednich samorządach i w znaczący sposób odbiegał od średniej dla województwa: przeciętne wynagrodzenie na terenie Dolnego Śląska kształtowało się na poziomie 3 868,86 zł brutto. Przeciętny pracownik w powiecie dzierżoniowskim zarabiał w 2013 roku 81,4% przeciętnego wynagrodzenia występującego w województwie.

jednostki	ogółem (zł)					
	2009	2010	2011	2012	2013	Zmiana
Województwo Dolnośląskie	3295,44	3412,37	3587,25	3709,32	3868,86	573,42
Powiat Dzierżoniowski	2645,13	2832,05	3024,11	3113,13	3156,11	510,98

Tabela 11 Przeciętne wynagrodzenie brutto w powiecie dzierżoniowski i województwie dolnośląskim w latach 2009-2013. Źródło: GUS.

Infrastruktura społeczna

Mieszkańcy Gminy Dzierżoniów korzystają z opieki zdrowotnej w mieście Dzierżoniów oraz innych, dalszych miejscowościach. Na obszarze gminy znajduje się jedynie Gabinet Lekarski Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Ostroszowicach oraz apteka. Aktualnie na terenie gminy nie działa żaden szpital. Występuje duża liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych, umożliwiających mieszkańcom aktywność sportową i rekreację. Obejmują one zarówno infrastrukturę sportową, jak i place zabaw dla dzieci oraz obiekty rekreacyjne. W gminie organizowane są cykliczne imprezy kulturalno-sportowe tak jak: Tajemnice Wzgórz Kiełczyńskich, Zmagania Sołectw, Piknik Rodzinny, Spotkania z kulturą i historią na zamku w Owiesnie, Nocny Turniej Piłki Nożnej czy też Polska Biega. Bezpieczeństwo publiczne i ochronę ludności zapewniają Komenda Powiatowa Policji w Dzierżoniowie oraz Powiatowa Komenda Państwowej Straży Pożarnej w Dzierżoniowie. Na terenie gminy nie ma posterunku policji, nie funkcjonuje straż gminna. Kolejne kategorie stanowią Ochotnicze Straże Pożarne, Koła Gospodyń Wiejskich oraz stowarzyszenia działające na rzecz poszczególnych wsi i aktywizacji mieszkańców. Na obszarze działa wiele organizacji pozarządowych, szczególnie dużo podmiotów aktywnych jest w sferze sportu. Organizacje pozarządowe i instytucje publiczne zawiązały „Partnerstwo na rzecz rozwoju gminy Dzierżoniów”, które stanowi efekt pracy, aktywności i zaangażowania lokalnych liderów, stowarzyszeń, instytucji i organizacji. Do kluczowych problemów społecznych w gminie Dzierżoniów należą: bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba oraz starość. Występują również problemy związane z prawidłowym funkcjonowaniem rodzin, problemy uzależnień i przemocy czy też problemy mieszkaniowe i bezdomność. Jednostką zajmującą się pomocą społeczną jest Ośrodek Pomocy Społecznej Gminy Dzierżoniów (OPS), który realizuje również zadania z zakresu świadczeń rodzinnych. Gmina nie posiada na swoim terenie innej, poza OPS, infrastruktury z zakresu pomocy społecznej, jak: domy pomocy społecznej, ośrodki wsparcia, mieszkania chronione, ośrodki interwencji kryzysowej czy jednostki specjalistycznego poradnictwa.

Zadania z zakresu edukacji i wychowania realizowane są przez funkcjonujące na obszarze gminy placówki oświatowe – szkoły oraz przedszkola. Wszystkie placówki zatrudniają wykwalifikowaną kadrę naukową, a gmina dowozi uczniów do szkół. Odnośnie zmian w zakresie liczby placówek oświatowych to w ciągu ostatnich 10 lat zlikwidowano w gminie jedną szkołę, jednak budynek dalej pełni funkcje publiczne. Uczniowie mogą korzystać z oferty różnorodnych zajęć dodatkowych, a aktywność ta odbywa się w kołach zainteresowań, sekcjach sportowych, na zajęciach świetlicy szkolnej, w organizacjach uczniowskich.

Kluczową rolę kulturotwórczą dla wszystkich mieszkańców gminy spełnia Biblioteka Publiczna Gminy Dzierżoniów z siedzibą w Mościsku, która posiada nowoczesną bazę lokalową w postaci Centrum Bibliotecznego-Kulturalnego. Placówka prowadzi dodatkowo 6 filii. Umożliwia to mieszkańcom korzystanie z biblioteki czy też z bezpłatnego dostępu do Internetu. Biblioteka działa również jako instytucja kultury prowadząc różnorodne kursy, szkolenia czy zajęcia kulturalno-oświatowe.

Zdjęcie 3 Centrum Biblioteczno-Kulturalne w Mościsku.

Ważne miejsce w rozwoju kultury odgrywają również centra kulturalno-sportowe oraz świetlice wiejskie położone w poszczególnych miejscowościach, które stanowią miejsca spotkań oraz aktywności kulturalnej, sportowej i rozrywkowej. Na terenie gminy działają zespoły ludowe i muzyczne a lokalni artyści zajmują się m.in. malarstwem, rzeźbiarstwem, haftem, pracami na szydełku i drutach. Mieszkańcy korzystają również z zaplecza kulturalnego ośrodków miejskich takich jak: Dzierżoniów, Bielawa, Świdnica, Wrocław, Wałbrzych. Mają tam m.in. dostęp do: kina, teatru, operetki, muzeów, basenów, ogrodów zoologicznych czy też botanicznych.

Analiza SWOT – uwarunkowania społeczne

Mocne strony	Słabe strony
- Wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców - Bogata oferta edukacyjna - Bogata oferta wydarzeń kulturalnych i sportowych - Infrastruktura społeczna	- Starzenie się społeczeństwa - Ujemny przyrost naturalny - Ujemne saldo migracji - Niskie przeciętne wynagrodzenie - Bezrobocie - Wysoki poziom ubóstwa
Szanse	Zagrożenia
- Wzrost zamożności społeczeństwa - Współpraca samorządów w zakresie rozwiązywania problemów społecznych - Pozyskanie Funduszy Europejskich i innych środków zewnętrznych na działania w sferze społecznej - rozwój wolontariatu i świadomości obywatelskiej	- Duży odsetek osób bezrobotnych, szczególnie wśród osób młodych - Dalszy odpływ ludności w wieku produkcyjnym prowadzący do rosnącego wskaźnika obciążenia demograficznego - Utrzymujący się ujemny przyrost rzeczywisty prowadzący do rosnącego wskaźnika obciążenia demograficznego

Tabela 12 Analiza SWOT – uwarunkowania społeczne. Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie diagnozy w kontekście działań rewitalizacyjnych

Przeprowadzona analiza uwarunkowań przestrzennych, gospodarczych i społecznych na obszarze Gminy Dzierżoniów pozwoliła na zdiagnozowanie podstawowych problemów, których przezwyciężenie będzie głównym celem działań rewitalizacyjnych.

1) Strefa przestrzenna:

- zły stan ładu przestrzennego wyrażony pogarszającą się jakością przestrzeni publicznych (estetyka wsi);
- chaos urbanistyczno-architektoniczny wywołany decyzjami o warunkach zabudowy;
- niski wskaźnik zasobu mieszkaniowego (komunalny, socjalny, prywatny);
- pogarszający się stan techniczny obiektów i terenów cennych kulturowo i przyrodniczo;
- występowanie terenów popegeerowskich i przemysłowych;
- występowanie obiektów budowlanych obcych architektonicznie;
- zły stan techniczny dróg gminnych;
- nierównomierny rozwój sieci infrastruktury technicznej.

2) Strefa gospodarcza:

- niewykorzystanie potencjału turystycznego;
- niska indywidualna przedsiębiorczość mieszkańców;
- niskie nakłady inwestycyjne;
- słaby rozwój pozarolniczych form działalności gospodarczych;
- niska innowacyjność i konkurencyjność gospodarki.

3) Strefa społeczna:

- koncentracja negatywnych zjawisk demograficznych;
- bezrobocie;
- ubóstwo;
- nierównomierny rozwój sieci infrastruktury społecznej.

Nierównomierność rozwoju Gminy Dzierżoniów stanowi problem, który łączy wszystkie opisane powyżej zjawiska w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Dlatego też działania rewitalizacyjne są szczególnie ważne, będąc ingerencją skierowaną właśnie na obszary problemowe. Przeprowadzona rewitalizacja stanie się swoistym „lekiem” dla tych terenów, zjawisk i użytkowników, pozbawiając je jednocześnie wszelkich barier rozwojowych.

Nawiązanie do dokumentów strategicznych

Strategiczne planowanie jest sformalizowanym procesem długofalowego planowania ukierunkowane na określanie i realizację celów. Charakteryzuje się następującymi cechami: dotyczy zagadnień podstawowych; tworzy ramy dla planowania systemowego, taktycznego i operacyjnego; wiąże się z dłuższym okresem niż inne rodzaje planowania; ułatwia koncentrację energii i zasobów. Aby osiągnąć zamierzone cele musi istnieć spójność na każdym szczeblu strategicznego planowania. Dlatego też w niniejszym rozdziale ujęto obowiązujące opracowania dotyczące rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego na szczeblu krajowym, wojewódzkim i lokalnym. W sposób szczególny prześledzono zapisy tychże dokumentów odnoszące się do odnowy obszarów zdegradowanych.

Poziom krajowy

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR) - to rządowa wizja rozwoju polskich regionów do 2020 roku. Określa najważniejsze wyzwania, założenia i cele polityki regionalnej państwa. Wyznacza też zasady i mechanizmy współpracy pomiędzy rządem a samorządami wojewódzkimi oraz koordynacji działań obu szczebli. Najważniejszym celem KSRR jest wykorzystanie specyficznych atutów (tzw. potencjałów rozwojowych), które ma każdy obszar Polski, dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności. Chodzi o politykę rozwoju „szytą na miarę” konkretnej części naszego kraju. Środki na rozwój trzeba inwestować tak, by wspierały mocne strony danego obszaru, dawały szansę na wzrost gospodarczy i większe zatrudnienie oraz niwelowały różnice w poziomie rozwoju. KSRR wyznacza też trzy cele szczegółowe. Dotyczą one:

- wzrostu konkurencyjności regionów;
- niwelowania różnic w rozwoju poszczególnych obszarów kraju;
- sprawne zarządzanie polityką rozwoju.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030) - jest najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. W dokumencie przedstawiono wizję zagospodarowania w perspektywie najbliższych dwudziestu lat, określono cele i kierunki polityki zagospodarowania kraju służące jej urzeczywistnieniu oraz wskazano zasady oraz mechanizmy koordynacji i wdrażania publicznych polityk rozwojowych mających istotny wpływ terytorialny. KPZK 2030 wyznacza sześć celów głównych: przywrócenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej, poprawę spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju, poprawę dostępności terytorialnej, kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego, zwiększenie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne, przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego. W ramach Celu 2 zaplanowano działanie 2.3.2 Restrukturyzacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych i miast. Ustalono, że działania polityki przestrzennej w odniesieniu do obszarów zdegradowanych mają na celu przywrócenie ich funkcji administracyjnych, społecznych i gospodarczych oraz stworzenie warunków sprzyjających ich ponownemu zagospodarowaniu dzięki skorelowanym interwencjom w sferze planowania przestrzennego, inwestycjom infrastrukturalnym oraz wsparciu zasobów ludzkich i przedsiębiorczości. Działania rewitalizacyjne doprowadzą do odzyskania atrakcyjności danego obszaru i przywrócenia korzystnych warunków życia.

Narodowy Plan Rewitalizacji (NPR) - rewitalizacja jest w tej chwili jednym z priorytetów działania Rządu, co znalazło odzwierciedlenie w 2013r. w decyzji Prezesa Rady Ministrów dotyczącej określenia Narodowego Planu Rewitalizacji. NPR został zaprojektowany jako zestaw rozwiązań na rzecz stworzenia korzystnych warunków do prowadzenia skutecznej rewitalizacji, w odniesieniu do przygotowanej przez samorząd gminy diagnozy lokalnych potrzeb i potencjałów. NPR zakłada działania w wielu płaszczyznach, obejmujących m.in. zmiany legislacyjne, narzędzia, informację i edukację oraz instrumenty finansowe. Mówi o kierunkach zmian, które stworzą przyjazne warunki dla prowadzenia rewitalizacji w Polsce oraz upowszechnią i usystematyzują jej prowadzenie. NPR stanowić będzie rdzeń systemu i zawiera opis jego głównych elementów, diagnozę aktualnego stanu procesów rewitalizacyjnych w Polsce, cel strategiczny, kierunki interwencji, charakterystykę poszczególnych narzędzi i rozwiązań na rzecz rewitalizacji oraz planowane i postulowane kierunki ich zmian lub potrzeby wprowadzania nowych instrumentów. NPR będzie zawierał

także opis wymagań dla programów rewitalizacji i dla prowadzenia samego procesu rewitalizacji, aby można było uznać go za pełny i prawidłowy. Poza dokumentem głównym, na pakiet NPR będą się składały: regulacje i nowe regulacje (rozwiązania legislacyjne, ustawa o rewitalizacji), instrumenty wsparcia (krajowe i unijne), informacja i edukacja. W NPR wskazana zostanie konieczność powiązania procesu rewitalizacji ze wszystkimi politykami gminy, m.in. poprzez uwzględnianie interwencji w zakresie przekształceń terenu oraz koordynację programów rewitalizacji z gminnymi dokumentami planowania przestrzennego, polityką społeczną, mieszkaniową czy lokalnymi dokumentami strategicznymi.

Poziom wojewódzki

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego (SRWD 2020) - została uchwalona w dniu 28 lutego 2013r. Jest ona najważniejszym dokumentem strategicznym regionu wytyczającym cele i kierunki rozwoju Dolnego Śląska na najbliższe lata. W powiązaniu z krajowymi oraz europejskimi dokumentami strategicznymi, ujmuje całość spraw wpływających na kształtowanie sytuacji społeczno-gospodarczej regionu. Przyjęty w SRWD 2020 model gospodarczy składa się z dwóch filarów. Pierwszy filar stanowić będzie rozwój przemysłu opartego na najnowocześniejszych technologiach oraz nowoczesnych usługach. Drugi filar opierać się będzie na unikatowych zasobach przyrodniczych, uzdrowiskowych i kulturowych, a także bogatych zasobach naturalnych wspieranych działaniami w sferze energii, klimatu, krajobrazu i zdrowia. W odniesieniu do rewitalizacji szczególnie istotne są następujące mikrosfery i powiązane z nimi przedsięwzięcia:

1) Rozwój obszarów miejskich i wiejskich:

- 2.4.7. Realizacja programu Odnowa Wsi Dolnośląskiej;
- 2.4.8. Rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich.

2) Zasoby:

- 3.4.11. Wspieranie działań na rzecz rewitalizacji zabytkowych zespołów urbanistycznych i najcenniejszych obiektów architektury.

3) Turystyka:

- 4.4.4. Odbudowa i renowacja architektury zdrojowej, w tym m.in. pijalni wód oraz rewitalizacji parków i adaptacja na cele uzdrowiskowe obiektów o wysokim potencjale rozwojowym.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego (RPO) - to ponad 9 mld zł, które zostaną zainwestowane w najbliższych latach w rozwój regionu, poprzez realizację celów założonych w „Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”. Głównym celem Programu jest podniesienie poziomu życia mieszkańców Dolnego Śląska. Priorytetem będzie zwiększenie konkurencyjności gospodarki, a co za tym idzie m.in. zmniejszenie bezrobocia. Fundusze Europejskie na Dolnym Śląsku zostaną zainwestowane także m.in. w nowe drogi, nowoczesne, odnawialne źródła energii oraz w działania prospołeczne: edukację i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. W odniesieniu do problemu rewitalizacji szczególnie istotne są następujące osie i wynikające z nich priorytety inwestycyjne:

1) OŚ PRIORYTETOWA 6 – INFRASTRUKTURA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ

- Priorytet inwestycyjny: 6.3 Rewitalizacja zdegradowanych obszarów
- Cel szczegółowy: Wzmocnienie zdolności do rozwoju zdegradowanych społecznie, gospodarczo i fizycznie obszarów miejskich i wiejskich

2) OŚ PRIORYTETOWA 9 – WŁĄCZENIE SPOŁECZNE

- Priorytet inwestycyjny: 9.1 Aktywna integracja

- Cel szczegółowy: Aktywizacja społeczna i zawodowa osób i grup wykluczonych oraz narażonych na wykluczenie społeczne, która może być prowadzona na obszarach zdegradowanych i tym samym być komplementarne do działań realizowanych w ramach rewitalizacji.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego - w dniu 27 marca 2014r. Sejmik Województwa Dolnośląskiego przyjął nowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego, Perspektywa 2020 (Uchwała Nr XLVIII/1622/2014). Plan jest dokumentem określającym politykę przestrzenną Województwa Dolnośląskiego w perspektywie 2020 roku. Jest zgodny ze Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 i stanowi jej uzupełnienie pokazując wymiar przestrzenny polityki samorządu województwa. Poprzez wskazanie istniejących i planowanych elementów zagospodarowania o charakterze ponadlokalnym, plan ilustruje docelowy (w przyjętej perspektywie czasowej) sposób organizacji przestrzeni województwa. W odniesieniu do rewitalizacji plan zakłada prowadzenie zadań na rzecz integracji przestrzennej i funkcjonalnej terenów wiejskich. Wśród działań koniecznych do realizacji wymieniono kompleksową rewitalizację zabytkowych układów przestrzennych z możliwością wprowadzenia nowych funkcji do obiektów zabytkowych.

Poziom lokalny

Strategia Rozwoju Ziemi Dzierżoniowskiej na lata 2014-2020 - dokument opracowano w celu umożliwienia realizacji ponadlokalnych, wspólnych działań rozwojowych, wychodzących poza granice jednej gminy, powiatu, czy też subregionu. Strategia ukierunkowana jest również na współpracę z obszarem sąsiadującym z Ziemią Dzierżoniowską, w szczególności z Ziemią Kłodzką oraz Ząbkowicką. Strategia ma ułatwić samorządom lokalnym przygotowanie i realizację wspólnych przedsięwzięć w oparciu o zasoby własne, jak i pojawiające się różnorodne możliwości wsparcia zewnętrznego. W ramach 5 celu strategicznego zaplanowano cel operacyjny 5.2 Poprawa ładu przestrzennego oraz rewitalizacja terenów zdegradowanych oraz wynikające z niego zadania: współpraca i integracja planowania przestrzennego, renowacja zabytków, rewitalizacja przestrzeni i tworzenie miejsc atrakcyjnych dla mieszkańców i turystów, poprawa estetyki, stanu technicznego obiektów i obiektów zdegradowanych, tworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych oraz realizacja zadań wynikających z Programu Rewitalizacji Ziemi Dzierżoniowskiej na lata 2014-2020.

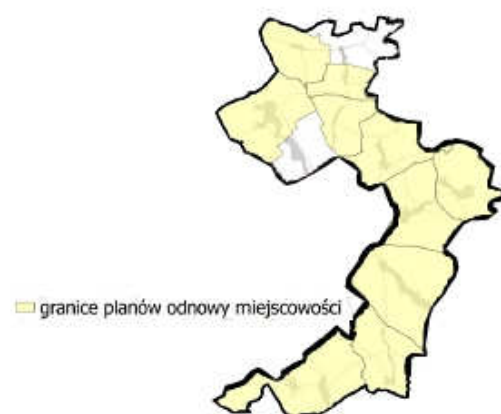
Program Rewitalizacji Ziemi Dzierżoniowskiej na lata 2014-2020 - jest dokumentem strategicznym określającym ramy działań służących odnowie zdegradowanych obszarów w powiecie dzierżoniowskim. Jest on wyrazem zintegrowanego podejścia do rozwoju miast i obszarów wiejskich, w ramach którego aspekty społeczne, gospodarcze i przestrzenne ujmowane są w sposób holistyczny. Oznacza to zastąpienie zwyczajowego podejścia sektorowego nowym podejściem wielowymiarowym. Tym samym Program stanowi swoisty łącznik, między polityką rozwoju i rewitalizacji prowadzoną na poziomie krajowym i wojewódzkim, a działaniami podejmowanymi na poziomie lokalnym. Wyznacza cele rewitalizacji o znaczeniu ponadlokalnym, których realizacja przyczyni się do wzmocnienia całego powiatu dzierżoniowskiego. Na ich podstawie wypracowane zostały szczegółowe

założenia działań rewitalizacyjnych na szczeblu lokalnym. Charakterystyka zagadnienia rewitalizacji na poziomie powiatowym jest także wyrazem terytorialnego wymiaru polityki strategicznej, który określa występowanie zjawisk przez pryzmat ich przestrzennego rozłożenia, nie zaś w ramach zamkniętych granic administracyjnych niewielkich jednostek gminnych. Cel główny programu stanowi zintegrowany rozwój Ziemi Dzierżoniowskiej w oparciu o poprawę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej na zdegradowanych obszarach. Ma być on realizowany poprzez działania pośrednie polegające m.in. na: poprawie jakości przestrzeni publicznej obszarów kryzysowych, poprawie opracowań planistycznych, rozwoju mieszkalnictwa, usług i kultury, zahamowaniu trendów depopulacyjnych, rozwój zasobów ludzkich, aktywizację osób bezrobotnych, wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, czy też integrację lokalnych przedsiębiorców.

Strategia Rozwoju Gminy Dzierżoniów na lata 2014-2020 - zapisy jej odzwierciedlają potrzeby gminy Dzierżoniów oraz są kompatybilne z wojewódzkim dokumentem strategicznym tj. Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020. Strategia jest generalnym konceptem (planem) systemowego, długofalowego działania władz i wszystkich, którzy chcą w tym pomóc, wobec szans i zagrożeń wynikających ze zmiennego otoczenia i działań innych podmiotów, ukierunkowany przez wartości i opcje uznane przez społeczność lokalną. Jest elementem wyjściowym przygotowywania planistycznych dokumentów samorządowych. W zakresie działań związanych z rewitalizacją dokument ten wyznacza 4 cele strategiczne: kształtowanie krajobrazu i ładu przestrzennego na terenach wiejskich, wysoka estetyka poszczególnych miejscowości gminy z wyodrębnieniem centrów wsi, rewitalizacja obszarów zdegradowanych, urządzona, uporządkowana i zadbana przestrzeń publiczna.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Dzierżoniów (SUiKZP) - jest dokumentem o charakterze strategicznym, w którym samorząd przyjmuje określoną wizję i cele rozwoju przestrzennego gminy. Drogą do ich osiągnięcia jest przestrzeganie przyjętych zasad oraz ukierunkowanie koniecznych, pożądanych i dopuszczalnych zmian przestrzeni. Gwarancją natomiast osiągnięcia przyjętych celów i zmierzania do ustalonej wizji jest faktyczna realizacja przyjętych w studium ustaleń. Obowiązujące SUiKZP nie wskazuje większych obszarów wymagających przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji. Do działań wymienionych w tymże dokumencie należy zaliczyć: rewaloryzację terenów pałacowo-parkowych, rehabilitację i przywrócenie do funkcji komercyjnych terenów przemysłowych, rekultywacja obszarów zdegradowanych. Przyjęte w SUiKZP wytyczne przekładają się na uchwalane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dając tym samym ramy ochrony prawnej.

Plany Odnowy Miejscowości – są to dokumenty mające charakter poznawczy, służący możliwie szerokiemu i kompleksowemu rozpoznaniu obecnego rozwoju miejscowości. Stwarzają również możliwości decyzyjne w sprawach podejmowania przedsięwzięć inwestycyjnych, które pozwolą na wcześniejsze podjęcie prac przygotowawczych dla planowanych inwestycji. Stanowią wieloletnie programy rozwoju wypracowane i zaproponowane przez lokalną społeczność. Plany odnowy zostały opracowane dla większości miejscowości w gminie Dzierżoniów i rozpatrywane łącznie dają obraz działań służących poprawie sytuacji na zdegradowanych obszarach. W ramach priorytetów działań w nich zawartych wymienia się m.in. zwiększenie atrakcyjności wsi poprzez modernizację i rozwój infrastruktury kultury, rekreacji, sportu i turystyki czy też poprawę życia mieszkańców.

Rysunek 5 Granice obszarów rewitalizacji ujęte w planach odnowy miejscowości w Gminie Dzierżonów.

Opis powiązań LPR z dokumentami strategicznymi gminy

Zaproponowane działania w trzech strefach tj. przestrzennej, społecznej i gospodarczej mogą przynieść pożądane cele tylko i wyłącznie w przypadku spójności wytycznych na każdym szczeblu podejmowania decyzji. Dlatego w poniższej tabeli przedstawiono koherencję zaplanowanych projektów z dokumentami wyższego rzędu. Odstąpiono od analizy pionu województwa czy też kraju, gdyż przedmiotowe zostało określone już odpowiednio w Strategii Rozwoju Gminy Dzierżoniów oraz Programie Rewitalizacyjnym Ziemi Dzierżoniowskiej.

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY DZIERŻONIÓW NA LATA 2015-2020	STRATEGIA ROZWOJU GMINY DZIERŻONIÓW NA LATA 2014-2020	PROGRAM REWITALIZACJI ZIEMI DZIERŻONIOWSKIEJ NA LATA 2014-2020	STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY DZIERŻONIÓW NA LATA 2014-2020	STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY DZIERŻONIÓW
Poprawa jakości dokumentów planistycznych w celu nadania jasnych ram prawnych	Cel strategiczny I.2 Kształtowanie krajobrazu i ładu przestrzennego na terenach wiejskich	Poprawa jakości opracowań planistycznych jako sposobu nadania jasnych ram prawnych rozwoju przestrzennego regionu	Nie dotyczy	SUiKZP jest na bieżąco aktualizowane i pozostaje aktualne zgodnie z przeprowadzoną w 2015r. Analizą Zmian w Zagospodarowaniu Przestrzennym
Poprawa jakości przestrzeni publicznej obszarów kryzysowych w celu rozwoju turystyki	Cel strategiczny I.2 Kształtowanie krajobrazu i ładu przestrzennego na terenach wiejskich	Poprawa jakości przestrzeni publicznej obszarów kryzysowych jako narzędzie rozwoju turystyki i promocji regionu	Nie dotyczy	Zarówno w części „uwarunkowania” jak i w części „kierunki” SUiKZP wyznacza wytyczne do ochrony przestrzeni publicznej oraz rozwoju turystyki
Podniesienie jakości życia na obszarach problemowych poprzez rozwój mieszkalnictwa, usług oraz infrastruktury technicznej	Cel strategiczny I.2 Kształtowanie krajobrazu i ładu przestrzennego na terenach wiejskich Cel strategiczny V.1 Modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej Cel strategiczny VI.1 Pomoc mieszkańcom zagrożonym marginalizacją społeczną	Rozwój mieszkalnictwa, usług kultury oraz innych usług dla mieszkańców, a także stanu infrastruktury technicznej na potrzeby podnoszenia jakości życia na obszarach kryzysowych	Wsparcie rodzin i osób w prawidłowym funkcjonowaniu w społeczeństwie	SUiKZP wyznacza nowe obszary do zainwestowania pod budownictwo mieszkaniowe i usługi, wprowadza zapisy ułatwiające inwestowanie na terenach już zabudowanych, dodatkowo zawiera dyrektywy dla rozbudowy infrastruktury technicznej

Zahamowanie trendów depopulacyjnych	Cel strategiczny I.2 Kształtowanie krajobrazu i ładu przestrzennego na terenach wiejskich Cel strategiczny VI.1 Pomoc mieszkańcom zagrożonym marginalizacją społeczną Cel strategiczny III.1 Zwiększenie poziomu uczestnictwa obywateli w życiu publicznym Cel strategiczny III.2 Wzmacnianie sołectw i organizacji społecznych	Zahamowanie trendów depopulacyjnych i poprawa struktury wiekowej mieszkańców obszarów problemowych dotkniętych problemami demograficznymi	Aktywizacja organizacji pozarządowych i społeczności lokalnej dla rozwiązywania problemów społecznych	Poprzez politykę przestrzenną zawartą w SUIKZP wpływa pośrednio oraz bezpośrednio na zahamowanie trendów depopulacyjnych na terenie Gminy Dzierżoniów
Poprawa struktury wiekowej	Cel strategiczny I.2 Kształtowanie krajobrazu i ładu przestrzennego na terenach wiejskich Cel strategiczny VI.1 Pomoc mieszkańcom zagrożonym marginalizacją społeczną Cel strategiczny III.1 Zwiększenie poziomu uczestnictwa obywateli w życiu publicznym Cel strategiczny III.2 Wzmacnianie sołectw i organizacji społecznych	Zahamowanie trendów depopulacyjnych i poprawa struktury wiekowej mieszkańców obszarów problemowych dotkniętych problemami demograficznymi	Wsparcie rodzin i osób w prawidłowym funkcjonowaniu w społeczeństwie Kompleksowe działania na rzecz osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym z powodu bezrobocia	Poprzez politykę przestrzenną SUIKZP wpływa pośrednio oraz bezpośrednio na poprawę struktury wiekowej na terenie Gminy Dzierżoniów
Rozwój zasobów ludzkich i ograniczenie patologii społecznych	Cel strategiczny I.2 Kształtowanie krajobrazu i ładu przestrzennego na terenach wiejskich Cel strategiczny VI.1 Pomoc mieszkańcom zagrożonym marginalizacją społeczną Cel strategiczny VI.2	Rozwój zasobów ludzkich i ograniczenie występowania patologii społecznych na obszarach problemowych	Promocja zdrowego trybu życia i profilaktyka uzależnień	Poprzez politykę przestrzenną SUIKZP wpływa pośrednio oraz bezpośrednio na ograniczenie patologii społecznych

	Działania na rzecz edukacji i wyrównywania szans dzieci i młodzieży z terenów wiejskich			
Aktywizacja osób bezrobotnych	Cel strategiczny I.2 Kształtowanie krajobrazu i ładu przestrzennego na terenach wiejskich Cel strategiczny VI.1 Pomoc mieszkańcom zagrożonym marginalizacją społeczną	Aktywizacja osób bezrobotnych, w szczególności kobiet na obszarach problemowych	Wsparcie rodzin i osób w prawidłowym funkcjonowaniu w społeczeństwie Kompleksowe działania na rzecz osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym z powodu bezrobocia	NIE DOTYCZY
Rozwój przedsiębiorczości na terenach kryzysowych	Cel strategiczny I.3 Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości Cel strategiczny II.1 Rozbudowa potencjału turystycznego Cel strategiczny I.1 Kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej	Wzrost konkurencyjności i komplementarności przedsiębiorstw działających na obszarach problemowych w oparciu o tradycję i nowoczesność	Nie dotyczy	Poprzez politykę przestrzenną SUIKZP wpływa pośrednio oraz bezpośrednio na rozwój przedsiębiorczości
Wzrost konkurencyjności i komplementarności przedsiębiorstw	Cel strategiczny I.3 Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości Cel strategiczny II.1 Rozbudowa potencjału turystycznego Cel strategiczny I.1 Kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej	Wzrost konkurencyjności i komplementarności przedsiębiorstw działających na obszarach problemowych w oparciu o tradycję i nowoczesność	Nie dotyczy	Poprzez politykę przestrzenną SUIKZP wpływa pośrednio oraz bezpośrednio na wzrost konkurencyjności i komplementarności przedsiębiorstw

Tabela 13 Spójność z dokumentami nadrzędnymi. Źródło: opracowanie własne.

Obszary problemowe wyznaczone do rewitalizacji

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie. W związku z powyższym dotyczy ona obszarów, w których widać negatywne tendencje w trzech strefach: społecznej, gospodarczej i przestrzennej. W niniejszym rozdziale dokonano wyboru terenów, które z powodu wysokiego poziomu degradacji muszą zostać w pierwszej kolejności objęte działaniami rewitalizacyjnymi. Przedmiotowego wyboru dokonano w oparciu o analizę wskaźnikową, estetyczno-przestrzenną oraz konsultacje społeczne z liderami sołectw oraz lokalną społecznością.

Obszary problemowe wyznaczone wg analizy wskaźnikowej

Wyznaczenie obszarów do rewitalizacji dokonano w oparciu o analizę czterech wskaźników społeczno-gospodarczych, które w największym stopniu odzwierciedlają problemy Gminy Dzierżoniów przedstawione w części diagnostycznej.

Oznaczenie wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Opis wskaźnika
W 1	Obciążenie demograficzne	Udział osób w wieku poprodukcyjnym w liczbie ludności ogółem
W 2	Poziom ubóstwa	Udział osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców
W 3	Poziom bezrobocia	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności ogółem
W 4	Poziom przedsiębiorczości	Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców

Tabela 14 Wskaźniki społeczno-gospodarcze Gminy Dzierżoniów. Źródło: opracowanie własne.

Wskaźniki obciążenia demograficznego oraz poziomu ubóstwa stanowią pożywkę rewitalizacji - im wyższa wartość wskaźnika tym większa potrzeba działań. Wskaźnik poziomu przedsiębiorczości z kolei stanowi destymulantę rewitalizacji tzn., im niższa jego wartość tym większa potrzeba podjęcia przedsięwzięć naprawczych.

Pierwszy z analizowanych wskaźników dotyczył liczby osób w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni 65 lat i więcej; kobiety 60 lat i więcej). W 2014r. w Gminie Dzierżoniów mieszkało 1708 osób w wieku poprodukcyjnym, co stanowi 18,3 % ludności ogółem. W poszczególnych sołectwach udział tej grupy wiekowej kształtuje się na zbliżonym poziomie jednak największe dysproporcje tego wskaźnika odnotowano odpowiednio w Kietlicach (34% ludności miejscowości), Józefówku (23% ludności miejscowości), Ostroszowicach (21% ludności miejscowości) oraz w Nowiźnie (21% ludności miejscowości).

Miejscowość	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	Udział procentowy osób w wieku poprodukcyjnym w danej miejscowości (%)	Wartość wskaźnika (W 1)
Włóki	84	16	-2,29
Tuszyn	61	15,76	-2,53
Kiełczyn	48	17,39	-0,9
Książnica	74	17,05	-1,24
Jędrzejowice	14	14,58	-3,71
Mościsko	194	17,54	-0,75
Nowizna	82	21,29	3
Uciechów	176	17,39	-0,9
Dobrocin	140	20,98	2,69
Roztocznik	73	16,15	-2,14
Piława Dolna	256	16,8	-1,49
Owiesno	96	19,35	1,06
Ostroszowice	270	21,22	2,93
Jodłownik	83	19,43	1,14
Myśliszów	16	14,95	-3,34
Kołaczów	8	21,05	2,76
Kietlice	11	34,37	16,08
Byszów	6	12,76	-5,53
Józefówek	16	22,85	4,56

Tabela 15 Wartość wskaźnika W 1. Źródło: opracowanie własne.

Drugi wskaźnik tj. poziom ubóstwa dotyczy osób ubogich czyli takich, których dochód dla osoby samotnie gospodarującej nie przekracza kwoty 542 zł, natomiast dla osoby w rodzinie kwoty 456 zł. Taki poziom niskich dochodów uprawnia osoby i rodziny do korzystania z pomocy społecznej. Sytuacja najbardziej niekorzystna występuje odpowiednio w miejscowości Ostroszowice (4,3 % ludności) oraz Piławie Dolnej (4,2 % ludności). Sytuacja korzystna występuje w Kołaczowie, Kietlicach, Józefówku, Byszowie oraz Tuszynie.

Miejscowość	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	Udział procentowy osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców (%)	Wartość wskaźnika (W 2)
Włóki	12	1,2	-1,43
Tuszyn	2	0,2	-2,43
Kiełczyn	10	1	-1,63
Książnica	16	1,6	-1,03
Jędrzejowice	2	0,2	-2,43
Mościsko	27	2,7	0,07
Nowizna	10	1	-1,63
Uciechów	18	1,8	-0,83
Dobrocin	24	2,4	-0,23
Roztocznik	18	1,8	-0,83
Piława Dolna	42	4,2	1,57
Owiesno	13	1,3	-1,33
Ostroszowice	43	4,3	1,67
Jodłownik	6	0,6	-2,03
Myśliszów	1	0,1	-2,53
Kołaczów	0	0	-2,63
Kietlice	0	0	-2,63
Byszów	1	0,1	-2,53
Józefówek	1	0,1	-2,53

Tabela 16 Wartość wskaźnika W 2. Źródło: opracowanie własne.

Problem ubóstwa jest w Gminie Dzierżoniów ściśle powiązany z kwestią bezrobocia, które z kolei wiąże się z wykluczeniem społecznym. Dane statystyczne na temat stopy bezrobocia są dostępne jedynie na poziomie powiatu, dlatego też na potrzeby niniejszej analizy posłużono się liczbą osób bezrobotnych w poszczególnych miejscowościach Gminy Dzierżoniów. Najbardziej niekorzystna sytuacja występuje w Kietlicach, Książnicy oraz Włókach.

Miejscowość	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	Udział procentowy zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w danej miejscowości (%)	Wartość wskaźnika (W 3)
Włóki	35	6,66	1,23
Tuszyn	18	4,65	-0,78
Kiełczyn	8	2,89	-2,54
Książnica	32	7,37	1,94
Jędrzejowice	0	0	-5,43
Mościsko	53	4,79	-0,64
Nowizna	16	4,15	-1,28
Uciechów	50	4,94	-0,49
Dobrocin	38	5,69	0,26
Roztocznik	23	5,08	-0,35
Piława Dolna	97	6,36	0,93
Owiesno	31	6,25	0,82
Ostroszowice	68	5,34	-0,09
Jodłownik	26	6,08	0,65
Myśliszów	2	1,8	-3,63
Kołaczów	1	2,63	-2,8
Kietlice	4	12,5	7,07
Byszów	3	6,38	0,95
Józefówek	2	2,85	-2,58

Tabela 17 Wartość wskaźnika W 3. Źródło: opracowanie własne.

Ostatni ze wskaźników tj. poziom przedsiębiorczości dotyczy sfery gospodarczej. W 2014r. na terenie Gminy Dzierżoniów funkcjonowało 779 przedsiębiorców. Najwyższy wskaźnik przedsiębiorczości zauważyć można w Piławie Dolnej, Uciechowie, Mościsku oraz w Ostroszowicach. Sytuacja niekorzystna występuje w małych miejscowościach Gminy Dzierżoniów tj. Kietlicach, Byszowie, Józefówku, Myśliszowie oraz Jędrzejowicach. Szczególnie niepokojąca sytuacja występuje w miejscowości Owiesno, która jest dużą wsią a poziom przedsiębiorczości kształtuje się tam w granicach minimum (cztery aktywne działalności gospodarcze oraz trzy zawieszone).

Miejscowość	Liczba podmiotów gospodarczych	Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	Wartość wskaźnika (W 4)
Włóki	25	2,5	-0,2
Tuszyn	19	1,9	0,4
Kiełczyn	12	1,2	1,1
Książnica	20	2	0,3
Jędrzejowice	4	0,4	1,9
Mościsko	54	5,4	-3,1
Nowizna	17	1,7	0,6
Uciechów	56	5,6	- 3,3
Dobrocin	30	3	-0,7
Roztocznik	17	1,7	0,6
Piława Dolna	106	10,6	-8,3

Owiesno	7	0,7	1,6
Ostroszowice	60	6	-3,7
Jodłownik	17	1,7	0,6
Myśliszów	4	0,4	1,9
Kołaczów	3	0,3	2
Kietlice	0	0	2,3
Byszów	0	0	2,3
Józefówek	2	0,2	2,1

Tabela 18 Wartość wskaźnika W 4. Źródło: opracowanie własne.

Wyżej przedstawione wskaźniki dały podstawę do przeprowadzenia analizy na podstawie której wyznaczono obszary o najwyższym poziomie degradacji, przeznaczonych do rewitalizacji. Odnową objęto te miejscowości, których wskaźnik poziomu degradacji przyjął wartość min. 1,00.

Lp.	Obszar rewitalizacji	W 1	W 2	W 3	W 4	W sumaryczny
1	Włóki	-2,29	-1,43	1,23	-0,2	- 2,69
2	Tuszyn	-2,53	-2,43	-0,78	0,4	-5,34
3	Kielczyn	-0,9	-1,63	-2,54	1,1	-3,97
4	Książnica	-1,24	-1,03	1,94	0,3	0,03
5	Jędrzejowice	-3,71	-2,43	-5,43	1,9	-9,67
6	Mościsko	-0,75	0,07	-0,64	-3,1	-4,42
7	Nowizna	3	-1,63	-1,28	0,6	0,69
8	Uciechów	-0,9	-0,83	-0,49	- 3,3	-5,52
9	Dobrocin	2,69	-0,23	0,26	-0,7	2,02
10	Roztocznik	-2,14	-0,83	-0,35	0,6	-3,92
11	Piława Dolna	-1,49	1,57	0,93	-8,3	-7,29
12	Owiesno	1,06	-1,33	0,82	1,6	2,15
13	Ostroszowice	2,93	1,67	-0,09	-3,7	0,81
14	Jodłownik	1,14	-2,03	0,65	0,6	0,36
15	Myśliszów	-3,34	-2,53	-3,63	1,9	-7,6
16	Kołaczów	2,76	-2,63	-2,8	2	-0,67
17	Kietlice	16,08	-2,63	7,07	2,3	22,82
18	Byszów	-5,53	-2,53	0,95	2,3	-4,81
19	Józefówek	4,56	-2,53	-2,58	2,1	1,55

Tabela 19 Wskaźnik sumaryczny dla obszarów problemowych. Źródło: opracowanie własne.

W gminie Dzierżoniów spośród wszystkich analizowanych jednostek osadniczych predysponowanych - wg analizy wskaźnikowej – do rewitalizacji są 4 obszary, które w sumie zamieszkuje około 13,5 % ludności gminy. Niekorzystna sytuacja tych obszarów wynikała głównie z największego udziału bezrobotnych zarejestrowanych w stosunku do liczby mieszkańców, małej aktywności przedsiębiorczości oraz wysokiego udziału ludności w wieku poprodukcyjnym.

Lp.	Obszar rewitalizacji	Liczba mieszkańców		Powierzchnia (ha)	
		ogółem	Udział w gminie	ogółem	Udział w gminie
1	Józefówek	70	0,74%	379	2,68%
2	Kietlice	32	0,34%	50	0,35%
3	Dobrocin	667	7,14%	1340	9,50
4	Owiesno	496	5,31%	1138	8,07
Suma		1265	13,55 %	2907	20,27 %

Tabela 20 Charakterystyka obszarów problemowych. Źródło: opracowanie własne.

W sumie obszary przeznaczone do działań rewitalizacyjnych zamieszkuje 1265 mieszkańców, co stanowi ok. 13% udziału w całej Gminie Dzierżoniów. Analizując z kolei powierzchnię, strefy objęte rewitalizacją obejmują 20 % gminy, co stanowi 2907 ha. Należy zwrócić uwagę, że dla większości miejscowości obowiązują plany odnowy, które będą stanowiły uzupełnienie (uszczegółowienie) działań przedstawionych w niniejszym opracowaniu.

Obszary problemowe wyznaczone wg analizy przestrzenno – estetycznej

Analizy wskaźnikowe nie mogą stanowić jedyne źródła wyboru obszarów problemowych, muszą być uzupełnione innymi narzędziami analitycznymi. W tym podrozdziale wyznaczono tereny do rewitalizacji na podstawie: wizji terenowych, dokumentów związanych z planowaniem i zagospodarowaniem przestrzennym, innych dokumentów strategicznych oraz wiedzy eksperckiej kadry kierowniczej urzędu. Określenie ich zasięgu następuje niezależnie od analizy wskaźnikowej, która dotyczy w głównej mierze uwarunkowań społeczno-gospodarczych i była określana dla całych miejscowości. Analiza ta wskazuje określone punkty „zapalne”, których „ugaszenie” zapewni podniesienie wartości i funkcjonalności wskazanych terenów bądź obiektów, przez co realnie wpłynie na poprawę warunków życia społeczności lokalnej.

Wskazane obszary problemowe:

- 1) tereny poprzemysłowe po przemyśle metalowym w Jodłowniku;
- 2) obszary eksploatacji powierzchniowej surowców naturalnych w Piławie Dolnej oraz Książnicy (po zamknięciu kopalni);
- 3) założenia pałacowo-parkowe objęte ochroną prawną na podstawie wpisu do rejestru zabytków w tym:
 - zespół pałacowo-parkowy w Kiełczynie;
 - zespół pałacowo-parkowy w Dobrocinie;
 - zespół pałacowo-parkowy w Uciechowie;
 - zespół dworski w Książnicy;
 - zespół pałacowo-parkowy w Piławie Dolnej;
 - zespół pałacowo-parkowy w Tuszynie;
 - zespół pałacowo-parkowy w Roztoczniku;
 - zespół pałacowo-parkowy w Nowiźnie;
 - zespół pałacowo-parkowy w Ostroszowicach;
 - zespół pałacowo-parkowy w Owieśnie;
 - zespół pałacowo-parkowy w Jodłowniku.
- 4) zabytki nieruchome wpisane do rejestru i wykazu zabytków;
- 5) obiekty o wysokich walorach kulturowych w tym:
 - zespół pałacowo-parkowy w Jędrzejowicach;
 - zespół pałacowo-parkowy w Piławie Dolnej przy ul. Błotnistej;
 - dworzec kolejowy w Mościsku;
 - most neogotycki w Mościsku.

Zdjęcie 4 Dwór w Jędrzejowicach.

Wyżej przedstawioną listę należy traktować jako otwartą, bowiem problem restrukturyzacji, rekultywacji, modernizacji czy też rewitalizacji jest wciąż aktualny. Cześć powyższych terenów/obiektów podlega już przekształceniom, dlatego też należy dążyć - przy podejmowaniu jakichkolwiek działań - do stworzenia spójnego systemu przekształceń przestrzennych, prowadzącego do wytworzenia wyjątkowego miejsca w skali regionu (produktu turystycznego) opartego o tradycję miejsca.

Obszary problemowe wyznaczone na podstawie wyników konsultacji społecznych

Program rewitalizacji jest wypracowywany przez samorząd gminny, jednakże musi być poddany dyskusji w oparciu o diagnozę lokalnych problemów. Jego przygotowanie, aktualizacja czy też wdrażanie musi się odbywać we współpracy wszystkich grup interesariuszy, w tym szczególnie ze społecznością lokalną. Dlatego też przy wyznaczaniu obszarów problemowych przeprowadzono konsultacje społeczne.

Ponad 90% ankietowanych wskazało, że działania rewitalizacyjne na terenie Gminy Dzierżoniów są ważne i potrzebne. Jako największą zaletę/atut gminy wymagającą ochrony i działań wskazano: środowisko przyrodnicze i kulturowe (46% ankietowanych). Z kolei jako największe ograniczenie hamujące rozwój gminy wymieniano: niskie dochody własne gminy oraz brak oferty dla turystów. Następnie zapytano „jakie efekty, powinny zostać osiągnięte w wyniku procesu rewitalizacji?”, respondenci wskazywali odpowiednio: podniesienie standardu życia społeczeństwa (17%), rozszerzenie bazy turystycznej (15%), poprawienie jakości i estetyki środowiska naturalnego (14%) czy też odnowę zabytków (13%). Zdaniem ankietowanych obszary, które powinny zostać poddane działaniom odnowy to: tereny o potencjale turystycznym, obszary o najniższym wskaźniku przedsiębiorczości oraz obiekty o wysokich walorach kulturowych. Wśród problemów ekonomicznych, które powinny zostać rozwiązane w wyniku podjętych inicjatyw rewitalizacyjnych wytypowano odpowiednio: zły stan zabytków, brak wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw, brak miejsc pracy oraz złą jakość terenów inwestycyjnych. Problemy społeczne, które powinno się rozwiązać w ramach procesu rewitalizacji to zdaniem respondentów: emigracja młodych i dobrze wykształconych osób, bieda oraz bezrobocie. W kolejnym pytaniu w brzmieniu: „Jakie problemy związane z jakością życia należy rozwiązać w procesie rewitalizacji?” ankietowani wskazywali: zły stan infrastruktury wokół budynków, zły stan estetyczny otoczenia, słaba aktywność ośrodków kulturalno-rekreacyjnych i sportowych. W ostatnim pytaniu poproszono o wskazanie obiektów/sołectw, które w pierwszej kolejności wymagają przeprowadzenia

działań rewitalizacyjnych. Ankietowali wymieniali odpowiednio: zespół pałacowo-parkowy w Kiełczynie; zespół pałacowo-parkowy w Piławie Dolnej (ul. Błotnista 12); obszary popegeerowskie; zabytki.

Wskazane obszary problemowe:

- tereny o potencjale turystycznym (np. Kiełczyn , Książnica, Jędrzejowice, Jodłownik);
- tereny o niskim współczynniku przedsiębiorczości;
- tereny o wysokich walorach kulturowych i przyrodniczych.

Założenia programowe LPR

Wizja i misja

Działania rewitalizacyjne ściśle wpisują się w założenia przyjęte w Strategii Rozwoju Gminy Dzierżoniów (SR). Interwencje podjęte w ramach odnowy obszarów zdegradowanych w sposób jednoznaczny przyczynią się do rozwoju całej Gminy Dzierżoniów. Dlatego też w LPR przyjęto tożsamą wizję i misję jak w SR.

Wizja: *Stąd jestem, tu mieszkam, tu chcę żyć.*

Misja: *Misją gminy Dzierżoniów jest dalsze stwarzanie warunków do trwałego, zrównoważonego i wielofunkcyjnego rozwoju w poszanowaniu tradycji, przy wykorzystaniu uwarunkowań przyrodniczych, kulturowych i położenia geograficznego.*

Cele rewitalizacji

Na podstawie analizy uwarunkowań społecznych, gospodarczych i przestrzennych Gminy Dzierżoniów przy uwzględnieniu wytycznych zawartych w dokumentach strategicznych, wynikach konsultacji społecznych oraz obserwacji masy przestrzennej, sformułowano cel główny rewitalizacji, cele pośrednie (wyznaczone w trzech strefach) oraz plany konkretnych działań. Wszystko to ma za zadanie doprowadzić do poprawy sytuacji na terenach problemowych, tworząc jednocześnie jasne ramy spójnych, komplementarnych działań.

Cel główny:

Rozwój Gminy Dzierżoniów w oparciu o poprawę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej na zdegenerowanych obszarach, poprzez wzrost przedsiębiorczości, turystyki i zrównoważone wykorzystanie przestrzeni.

Cele pośrednie:

1) strefa przestrzenna:

- poprawa jakości dokumentów planistycznych w celu nadania jasnych ram prawnych;
- poprawa jakości przestrzeni publicznej obszarów kryzysowych w celu rozwoju turystyki ;
- podniesienie jakości życia na obszarach problemowych poprzez rozwój mieszkalnictwa, usług oraz infrastruktury technicznej.

2) strefa społeczna:

- zahamowanie trendów depopulacyjnych;
- poprawa struktury wiekowej;
- rozwój zasobów ludzkich i ograniczenie patologii społecznych;
- aktywizacja osób bezrobotnych.

3) strefa gospodarcza:

- rozwój przedsiębiorczości na terenach kryzysowych;
- wzrost konkurencyjności i komplementarności przedsiębiorstw.

Cele pośrednie mają zostać osiągnięte w wyniku niżej zaplanowanych działań, które dotyczą problemów przestrzeni publicznej, ładu przestrzennego, działań techniczno-budowlanych oraz integracyjnych. Lista ta nie jest listą zamkniętą i może być modyfikowana w zależności od potrzeb i zmian zachodzących w przestrzeni Gminy Dzierżoniów.		Cele pośrednie: - poprawa jakości dokumentów planistycznych w celu nadania jasnych ram prawnych; - poprawa jakości przestrzeni publicznej obszarów kryzysowych w celu rozwoju turystyki; - podniesienie jakości życia na obszarach problemowych poprzez rozwój mieszkalnictwa, usług oraz infrastruktury technicznej.		
Termin realizacji: 2015-2020				
Cele operacyjne: przestrzenne	UZASADNIENIE KIERUNKU INTERWENCJI	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA JEDNOSTKA MONITORUJĄCA ZE STRONY GMINY	PARTNERZY	INDYKATYWNE ŚRODKI FINANSOWE
Wyodrębnienie centrów wsi	Działanie projektowe ma na celu wyodrębnienie centrów wsi, które pełnić mają w przyszłości bazę do działań kulturalnych i społecznych dla lokalnej społeczności. Kierunek interwencji wzmocni więzi społeczne, zwiększy wśród mieszkańców poczucie tożsamości z miejscowością oraz bardziej zidentyfikuje ze swoim miejscem zamieszkania. Ponadto podniesie estetykę wsi i zagospodarowanie przestrzenne. Planowane rodzaje inwestycji: uporządkowania terenu, poprowadzenie układu ścieżek spacerowych, dokonania nasadzeń, lokalizacje obiektów małej architektury, doświetlenia terenu, stworzenia miejsc do rekreacji i rozwoju kultury, zwiększenie oferty kulturalnej w obiektach pełniących obecnie centra wsi.	Gmina Dzierżoniów Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska Referat Oświaty Sportu i Turystyki	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia Skarb Państwa JST. Lokalni liderzy Prywatni sponsorzy Wolontariusze	300.000,00 zł
Zagospodarowanie przestrzeni obszarów przemysłowych i popegeerowskich pod nowe funkcje gospodarcze, mieszkalne czy też kultury	Na terenie gminy występują obszary wymagające działań rewitalizacyjnych. Zainicjowanie działań w tym sektorze ma na celu przywrócenie lub nadanie nowych funkcjonalności zdegradowanym terenom. Interwencja w swoim założeniu ma również ułatwić monitorowanie i koordynowanie działań rewitalizacyjnych prowadzonych w gminie. Planowane rodzaje inwestycji: modernizacja obiektów budowlanych, adaptacje i zmiany sposobu użytkowania terenów i obiektów budowlanych, rozbudowa infrastruktury technicznej, promocja terenów inwestycyjnych gminy, szkolenia i aktywizacja lokalnej społeczności.	Gmina Dzierżoniów Właściciele nieruchomości Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia Skarb Państwa JST. Lokalni liderzy Prywatni sponsorzy Wolontariusze	5.000.000,00 zł
Rewaloryzacja terenów zielni publicznej w celach ochrony i udostępniania pod funkcje	Przestrzeń publiczna, jako obszar o szczególnym znaczeniu dla zaspokajania potrzeb mieszkańców, poprawy jakości ich życia i sprzyjający nawiązywaniu kontaktów społecznych wymaga	Gmina Dzierżoniów Właściciele nieruchomości	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia	

integracji, rekreacji i turystyki	szczególnej ochrony, inwestycji i działań konserwujących. Ponadto tereny te z uwagi na swoją funkcję przestrzenną stanowią idealne środowisko dla rozwoju rekreacji, turystyki i integracji. Planowane rodzaje inwestycji: zarządzanie zbiornikami wód stojących oraz innymi ciekami i urządzeniami wodnymi zlokalizowanymi na terenach zieleni publicznej; bieżąca konserwacja parków w tym o charakterze zabytkowym, zieleńców, skwerów, terenów przy wspólnotach mieszkaniowych, zieleni przydrożnej obejmującej elementy drogi, w tym sadzenie i usuwanie drzew oraz krzewów w pasie drogowym oraz zespołów przyrodniczo-krajobrazowych; ewidencjonowanie obiektów zieleni publicznej; rewitalizacja terenów zdegradowanych w kierunku przyrodniczym lub przyrodniczo-krajobrazowym, tworzenie różnorodnych obszarów zieleni; sporządzanie niezbędnych dokumentacji, badań, ekspertyz i analiz.	Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska	Lokalni liderzy Prywatni sponsorzy Wolontariusze Uczelnie szczebla zawodowego, średniego i wyższego	250.000,00 zł
Budowa systemu monitoringu w miejscach szczególnie narażonych	Celem inwestycji jest poprawa bezpieczeństwa w rejonach najbardziej zagrożonych przestępczością, a w szczególności tą najbardziej uciążliwą dla przeciętnego mieszkańca. Działanie to będzie miało na celu ochronę terenów/obiektów już zrewitalizowanych i zmodernizowanych oraz planowanych do dokonania interwencji. Planowane rodzaje inwestycji: budowa systemu monitoringu, współpraca z służbami bezpieczeństwa.	Gmina Dzierżoniów Właściciele nieruchomości Zakład Gospodarki Komunalnej	Komenda Powiatowa Policji	200.000,00 zł
Aktualizacja dokumentów planistycznych w zakresie działań i aspektów rewitalizacyjnych	Władze gminy, aby skutecznie prowadzić politykę przestrzenną muszą posiadać aktualne i otwarte na potrzeby lokalnej społeczności Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego oraz Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego. Opracowywane dokumenty planistyczne określają na najbliższe lata politykę przestrzenną w zakresie zrównoważonego rozwoju gminy i aspektów rewitalizacyjnych. Planowane rodzaje inwestycji: przeprowadzenie postępowań na wykonanie usług związanych z opracowywaniem zmian w dokumentach planistycznych, przeprowadzenie analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, konsultacje społeczne.	Gmina Dzierżoniów Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia Skarb Państwa JST. Lokalni liderzy Właściciele nieruchomości	200.000,00 zł
Likwidacja barier architektonicznych szczególnie w budynkach użyteczności publicznej	Bariera architektoniczna to wszelkie utrudnienie występujące w budynku i w jego najbliższej okolicy, które ze względu na rozwiązania techniczne, konstrukcyjne lub warunki użytkowania, uniemożliwiają lub utrudniają swobodę ruchu osobom niepełnosprawnym. Likwidacja tych barier powinna powodować	Gmina Dzierżoniów JST. Skarb Państwa Prywatni właściciele	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia Wolontariusze Lokalni liderzy	300.000,00 zł

	sprawniejsze działanie osoby niepełnosprawnej w społeczeństwie i umożliwić wydajniejsze jej funkcjonowanie. Planowane rodzaje inwestycji: realizacja pochylni i podjazdów, podnośników, platform schodowych, wind i innych urządzeń do transportu pionowego; adaptacja i modernizacja mieszkań, oporęczowanie ciągów komunikacyjnych; likwidacja progów i zróżnicowanych poziomów posadzek w pomieszczeniach; posadzki antypoślizgowe; wyrównanie nawierzchni w pobliżu obiektów, likwidacja różnic poziomów na ciągach komunikacyjnych dla pieszych i zejść do parkingów; wyznaczenie miejsc parkingowych dla pojazdów osób niepełnosprawnych.	Ośrodek Pomocy Społecznej	Prywatni sponsorzy	
Modernizacje, remonty i adaptacje obiektów zabytkowych na potrzeby usług mieszkalnych, kultury, turystyki czy innych usług społecznych	Zły stan zabytkowych obiektów znacząco ogranicza możliwość wykorzystania ich jako lokalnej atrakcji turystycznej i promocji miejsca. W świetle dużej destrukcji substancji zabytkowej oraz wieloletniego niedoinwestowania konieczne stało się wykonanie kompleksowych prac remontowo-konserwatorskich aby zahamować proces degradacji obiektów nadając im ponadto nowe funkcje społeczne, kulturalne czy przestrzenne. Planowane rodzaje inwestycji: budowa, przebudowa, rozbudowa oraz zmiana sposobu użytkowania obiektów zabytkowych; sporządzanie niezbędnych dokumentacji, badań, ekspertyz i analiz.	Gmina Dzierżoniów Skarb Państwa Prywatni właściciele Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia JST. Wolontariusze Lokalni liderzy Prywatni sponsorzy	10.000.000,00 zł
Modernizacje i remonty zasobów mieszkaniowych	Problemy mieszkaniowe wiążą się przede wszystkim z niedostateczną dostępnością mieszkań. Niskie dochody społeczeństwa oraz wysokie koszty budowy nowych mieszkań powodują, że niewielka część społeczeństwa może nabyć mieszkania na warunkach rynkowych. Celem tego działania jest wsparcie w zakresie tworzenia lokali socjalnych i komunalnych, mieszkań chronionych, zwiększenie zasobu lokali oraz pomieszczeń służących zaspokajaniu potrzeb osób najuboższych. Planowane rodzaje inwestycji: modernizacja i zmiana sposobu użytkowania obiektów budowlanych.	Gmina Dzierżoniów Prywatni właściciele Zakład Gospodarki Komunalnej Ośrodek Pomocy Społecznej	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia Skarb Państwa JST. Wolontariusze Prywatni sponsorzy	1.500.000,00 zł
Termomodernizacje budynków mieszkalnych i innych, w tym użyteczności publicznej	System wspierania inwestycji termomodernizacyjnych jest korzystny dla wszystkich zainteresowanych stron. Inwestorowi ułatwia, a niekiedy wręcz umożliwia uruchomienie i realizację inwestycji poprawiającej warunki użytkowania obiektów, przy jednoczesnym obniżeniu kosztów z tym związanych. Termomodernizacja ma korzystny wpływ na ochronę środowiska poprzez zmniejszenie zużycia energii potrzebnej do wyprodukowania. Ponadto w sposób istotny obniża koszty ogrzewania obiektów i przygotowania ciepłej	Gmina Dzierżoniów Prywatni właściciele Zakład Gospodarki Komunalnej	Skarb Państwa JST.	700.000,00 zł

	wody użytkowej. Planowane rodzaje inwestycji: przeprowadzenie audytu energetycznego, sporządzenie programu niskiej emisji, modernizacja obiektów budowlanych.			
Modernizacja, budowa i adaptacja obiektów infrastruktury społecznej (edukacji, zdrowia, kultury, sportu i rekreacji)	Celem jest poprawa jakości i dostępności usług społecznych, poprzez inwestycje w infrastrukturę społeczną (edukacyjną, zdrowotną, pomocy społecznej, kultury), w tym dla osób niepełnosprawnych oraz ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego. Planowane rodzaje inwestycji: modernizacja i zmiana sposobu użytkowania obiektów budowlanych.	Gmina Dzierżoniów Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego	Skarb Państwa JST. Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia	500.000,00 zł
Budowa i rozbudowa infrastruktury informacyjnej i turystycznej	Są to wszelkiego rodzaju działania, które mają na celu służyć przyjeżdżającym turystom - zaspokajaniu ich potrzeb związanych z bierną oraz aktywną turystyką. Głównym założeniem jest przystosowanie terenu dla potrzeb ruchu turystycznego i rekreacyjnego m.in. poprzez zapewnianie turystom dojazdu do miejsca przeznaczenia turystyki oraz zapewnienie niezbędnych warunków egzystencji w miejscu realizacji podróży lub na terenie podróży. Planowane rodzaje inwestycji: budowa i rozbudowa infrastruktury informacyjnej.	Gmina Dzierżoniów Przedsiębiorcy Referat Oświaty Sportu i Turystyki	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia Skarb Państwa JST. Wolontariusze Lokalni liderzy Prywatni sponsorzy	500.000,00 zł
Modernizacja i remonty dróg, ciągów pieszych i rowerowych oraz infrastruktury technicznej	Celem działania jest poprawa atrakcyjności gminy poprzez wzrost poziomu inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej i drogowej. Planowane rodzaje inwestycji: lobbing i promocja gminy wśród operatorów przesyłowych i dystrybucyjnych, rozbudowa kanalizacji sanitarnej i wodociągowej, modernizacja i remonty dróg gminnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą.	Gmina Dzierżoniów Skarb Państwa Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego	JST.	5.000.000,00 zł
Współpraca i integracja planowania przestrzennego z sąsiadującymi gminami	Działanie ma za zadanie kreowanie i koordynowanie wspólnych interesów jednostek samorządu terytorialnego oraz administracji rządowej skierowanych na rozwój społeczno-gospodarczy, kulturalny i kształtowanie ładu przestrzennego. Planowane rodzaje inwestycji: współpraca przy tworzeniu dokumentów planistycznych, integracja dokumentów i założeń szczególnie przy granicach administracyjnych gmin sąsiadujących.	Gmina Dzierżoniów JST. Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia Skarb Państwa	Nie dotyczy

Tabela 21 Działania w sferze przestrzennej. Źródło: opracowanie własne.

Przedstawione niżej działania społeczne ukierunkowane są głównie na rozwiązywanie problemów dotyczących seniorów, osób bezrobotnych, osób zagrożonych ubóstwem oraz niepełnoletnich. Wybór ten stanowi najlepszą drogę do osiągnięcia celów pośrednich. Termin realizacji: 2015-2020		Cele pośrednie: - zahamowanie trendów depopulacyjnych; - poprawa struktury wiekowej; - rozwój zasobów ludzkich i ograniczenie patologii społecznych; - aktywizacja osób bezrobotnych.		
Cele operacyjne: społeczne	UZASADNIENIE KIERUNKU INTERWENCJI	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA JEDNOSTKA MONITORUJĄCA ZE STRONY GMINY	PARTNERZY	INDYKATYWNE ŚRODKI FINANSOWE
Poszerzenie oferty kulturalnej i rekreacyjno-sportowej dla dzieci, młodzieży i osób starszych	Gmina Dzierżoniów dąży do ciągłego rozwijania oferty spędzania wolnego czasu zarówno w sferze sportowej, rekreacyjnej czy też kulturowej. Działania te realizowane są poprzez organizację imprez promocyjnych, kulturalnych, czy też zawodów sportowych przy wykorzystaniu zasobów przyrodniczo-krajobrazowych.	Gmina Dzierżoniów Referat Oświaty Sportu i Turystyki	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia Skarb Państwa JST. Lokalni liderzy Prywatni sponsorzy Wolontariusze	100.000,00 zł
Efektywna pomoc osobom starszym, niepełnosprawnym, ciężko i długotrwale chorym	Osoby niepełnosprawne oraz długotrwale lub ciężko chore często wymagają pomocy w codziennym funkcjonowaniu, ale również wsparcia materialnego, ze względu na wysokie obciążenie wydatkami na leczenie i rehabilitację. Działanie realizowane będzie poprzez: udzielanie osobom chorym i niepełnosprawnym wsparcia finansowego i rzeczowego, w szczególności wsparcia w postaci zasiłków celowych na zakup lekarstw czy wydatki rehabilitacyjne, udzielanie pomocy o charakterze usługowym, informowanie osób chorych i niepełnosprawnych o możliwości uzyskiwania pomocy z różnych źródeł, wsparcie osób niepełnosprawnych w funkcjonowaniu społecznym.	Gmina Dzierżoniów Ośrodek Pomocy Społecznej	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia Skarb Państwa JST. Lokalni liderzy Prywatni sponsorzy Wolontariusze	200.000,00 zł
Realizacja zajęć pozaszkolnych i pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży	W obecnych warunkach cywilizacji technicznej poważnym problemem zarówno życia społecznego jak i osobistego szczęścia człowieka jest umiejętne wykorzystanie czasu wolnego. Stały jego wzrost w ostatnich latach stał się dobrem powszechnym, wielką szansą dla ogólnego rozwoju społeczeństwa. Wzrasta ranga wychowania młodzieży poprzez racjonalne wykorzystanie czasu wolnego, bowiem sposób jego spędzania nie jest dowolny lecz	Gmina Dzierżoniów Ośrodek Pomocy Społecznej	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia Lokalni liderzy Prywatni sponsorzy Wolontariusze Uczelnie szczębla	50.000.00 zł

	podlega rygorom wychowawczym, kontroli i interwencji dorosłych.		podstawowego, zawodowego, średniego i wyższego	
Działania na rzecz pobudzenia aktywności obywatelskiej	Celem działania jest wzmocnienie potencjału wspólnoty lokalnej i rozwój społeczeństwa obywatelskiego. Funkcjonujący od kilku lat mechanizm wspierania oddolnych inicjatyw obywatelskich spowodował realizację wielu projektów, które najlepiej odpowiadają na potrzeby lokalnych społeczności. Wartość tych projektów wielokrotnie przekracza wysokość udzielonego wsparcia. Świadczy to o skuteczności tego rodzaju wsparcia i przekonuje o zasadności rozszerzania tego mechanizmu. Zrealizowane inicjatywy sołeckie i obywatelskie powodują poczucie współodpowiedzialności za rozwój lokalny i tożsamości z terenem, co sprzyja budowaniu społeczeństwa obywatelskiego.	Gmina Dzierżoniów Referat Oświaty Sportu i Turystyki	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia Skarb Państwa JST. Lokalni liderzy Wolontariusze	50.000,00 zł
Działania prewencyjne związane z przestępczością i uzależnieniami wśród dzieci i młodzieży	Dzieci i młodzież są kategorią szczególnie podatną na uzależnienia, stąd konieczne jest podejmowanie działań na rzecz profilaktyki, szczególnie poprzez działalność edukacyjną i informacyjną. Działania te koncentrować się będą przede wszystkim na: udzielaniu rodzinom pomocy psychologicznej i prawnej, wsparciu informacyjnym dla rodzin osób uzależnionych, zwiększeniu dostępności terapii dla rodzin osób uzależnionych, szkoleniu pracowników instytucji publicznych w zakresie problemów rodzin osób uzależnionych, w tym współuzależnienia oraz przemocy w rodzinie.	Gmina Dzierżoniów Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich	Komenda Powiatowa Policji	50.000,00 zł
Kompleksowe działania na rzecz osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym	Celem działania jest pomoc osobom i rodzinom w których występuje problem bezrobocia, przy powiązaniu tych działań z aktywizacją osoby bezrobotnej. Działanie realizowane będzie poprzez: pomoc finansową i rzeczową ubogim osobom i rodzinom z problemem bezrobocia, usługowe wsparcie osób bezrobotnych i ich rodzin, objęcie osoby bezrobotnej wsparciem aktywizacyjnym, adekwatnym do sytuacji bezrobotnego.	Gmina Dzierżoniów Ośrodek Pomocy Społecznej	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia Wolontariusze Przedsiębiorcy	50.000,00 zł
Aktywizacja organizacji pozarządowych i przedsiębiorców dla rozwiązywania problemów społecznych	Celem działania jest objęcie osób bezrobotnych różnorodnym wsparciem, świadczonym przez instytucje publiczne i organizacje pozarządowe oraz włączenie pracodawców w działania na rzecz przeciwdziałania bezrobociu. Chodzi tu przede wszystkim o budowę efektywnego przepływu informacji, dzięki czemu możliwe będzie prowadzenie działań kompleksowych, umożliwiających wykorzystanie potencjału i możliwości różnych instytucji i organizacji.	Gmina Dzierżoniów Ośrodek Pomocy Społecznej	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia JST. Wolontariusze Lokalni liderzy Przedsiębiorcy	50.000,00 zł

Wsparcie remontów i modernizacji mieszkań osób najuboższych	Wsparcie rodzin w zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych jest istotnym zadaniem, zapewniającym prawidłowe funkcjonowanie rodzin i chroniącym przed bezdomnością. Działanie realizowane będzie poprzez: wsparcie rodzin ubogich w zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych poprzez dodatki mieszkaniowe, pomoc rodzinom ubogim i potrzebującym w uzyskaniu lokali mieszkaniowych, wsparcie osób bezdomnych.	Gmina Dzierżoniów Ośrodek Pomocy Społecznej	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia Skarb Państwa JST. Wolontariusze Prywatni sponsorzy	200.000,00 zł
Tworzenie miejsc opieki nad dziećmi, seniorami oraz osobami niepełnosprawnymi (kreowanie działań i współpraca)	Niezbędnym wydaje się podjęcie działań w zakresie powstania nowych miejsc opieki nad dziećmi, seniorami oraz osobami niepełnosprawnymi. Podyktowane jest to m.in. niekorzystną strukturą demograficzną, brakiem możliwości opieki przez członków rodziny oraz potrzebą nadzoru medycznego.	Gmina Dzierżoniów Przedsiębiorcy Ośrodek Pomocy Społecznej	Skarb Państwa JST.	1.000.000,00 zł

Tabela 22 Działania w sferze społecznej. Źródło: opracowanie własne.

Cele pośrednie mogą zostać osiągnięte dzięki kompleksowym działaniom ukierunkowanym na rozwój przedsiębiorczości, podniesienie jej kreatywności czy też różnego rodzaju działania integracyjne. Działania te mają istotny wpływ również na działanie społeczne, gdyż mogą stać się przyczynkiem dla zwiększenia zatrudnienia a tym samym zmniejszenia się skali bezrobocia oraz ubóstwa. Termin realizacji: 2015-2020		Cele pośrednie: - rozwój przedsiębiorczości na terenach kryzysowych; - wzrost konkurencyjności i komplementarności przedsiębiorstw.		
Cele operacyjne: gospodarcze	UZASADNIENIE KIERUNKU INTERWENCJI	JEDNOSTKA REALIZUJĄCA JEDNOSTKA MONITORUJĄCA ZE STRONY GMINY	PARTNERZY	INDYKATYWNE ŚRODKI FINANSOWE
Aktywizacja gospodarcza terenu przemysłowego w Jodłowniku	Zainicjowanie działań w tym sektorze ma na celu przywrócenie lub nadanie nowych funkcjonalności terenowi przemysłowemu. Obecnie na obszarze tym istnieje wiele obiektów w trakcie „śmierci technicznej”, część z tych budowli uległa zawaleniu, dodatkowo należy zauważyć, że teren ten graniczy z Sowiogórskim Parkiem Krajobrazowym. Dlatego też podjęcie działań w tym sektorze jest konieczne.	Przedsiębiorcy Gmina Dzierżoniów Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia Skarb Państwa JST.	1.500.000,00 zł
Uzbrojenie nowych terenów inwestycyjnych	Celem działania jest poprawa atrakcyjności gminy poprzez wzrost poziomu inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej. Zakres rzeczowy interwencji obejmuje m.in. lobbing i promocję gminy wśród operatorów przesyłowych i dystrybucyjnych (gazu, prądu, telekomunikacji) w celu przekonania ich do rozbudowywania i modernizowania swoich sieci na terenie gminy jak również działania techniczne gminy polegające na rozbudowie własnych sieci.	Gmina Dzierżoniów Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia Skarb Państwa JST. Przedsiębiorcy	500.000,00 zł
Realizacja działań związanych z aktywizacją turystyczną	Interwencja ta zakłada poprawę wizerunku gminy oraz rozwój usług turystycznych i gospodarczych poprzez określenie przedsięwzięć promocyjnych niezbędnych do poprawy atrakcyjności, w tym wsparcia dla tworzenia innowacyjnych typów produktów i usług turystycznych oraz tworzenia systemu informacji turystycznej. Działania mają wspierać i wzmocnić promocję we współpracy ze wszystkimi podmiotami.	Gmina Dzierżoniów Przedsiębiorcy Referat Oświaty Sportu i Turystyki	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia Lokalni liderzy Wolontariusze Skarb Państwa JST.	50.000.00 zł
Realizacja działań związanych z promocją lokalnej przedsiębiorczości	Celem głównym projektu jest zwiększenie stopnia samozatrudnienia, stworzenie nowych miejsc pracy, wykreowanie trwałych i konkurencyjnych podmiotów gospodarczych. Gmina może tego	Gmina Dzierżoniów Referat	Przedsiębiorcy Organizacje pozarządowe	50.000.00 zł

	dokonywać w różnoraki sposób zarówno poprzez organizację szkoleń, imprez promujących przedsiębiorców i przedsiębiorczość, jak również poprzez tworzenia właściwych warunków do inwestowania na jej terenie i pomoc przy stawianiu „pierwszych kroków” młodym przedsiębiorcom.	Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich Referat Oświaty Sportu i Turystyki	Stowarzyszenia Skarb Państwa JST.	50.000,00 zł
Modernizacja i rozwój infrastruktury turystycznej	Wykorzystanie walorów przyrodniczych, wypoczynkowych i kulturowych gminy stwarza szansę wykreowania oferty turystycznej skierowanej do osób ceniących aktywny wypoczynek. W ramach działania wspierane będą przedsięwzięcia przyczyniające się do wzrostu atrakcyjności turystycznej, infrastruktury rekreacyjnej i sportowej spełniającej warunki do wykorzystania obiektów sportowych do celów organizacji imprez turystyczno - kulturalnych oraz aktywnych form wypoczynku.	Gmina Dzierżoniów Referat Oświaty Sportu i Turystyki	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia Lokalni liderzy Wolontariusze Skarb Państwa JST. Przedsiębiorcy	200.000,00 zł
Tworzenie warunków do wykorzystania i rozwoju energii odnawialnej	W ostatnich latach obserwujemy szybki rozwój technik poboru energii z źródeł odnawialnych (wiatr, słońce, biomasa, geotermia). Dzieje się tak nie tylko z powodu dbałości o środowisko i coraz większej świadomości ekologicznej społeczeństwa. Głównych powodów należy dopatrywać się w ekonomii. Z powodu zawirowań politycznych i ekonomicznych, ceny tradycyjnych paliw kopalnych cały czas rosną. Za to urządzenia do pozyskiwania energii odnawialnej stają się coraz wydajniejsze i tańsze, przez co znajdują się w zasięgu cenowym większej liczby potencjalnych odbiorców.	Gmina Dzierżoniów Referat Inwestycji, Rozwoju i Planowania Przestrzennego	Przedsiębiorcy Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia JST. Skarb Państwa	100.000,00 zł
Wspieranie innowacji w rolnictwie, nowych specjalizacji, rolnictwa ekologicznego	Sektor rolny znacznie odstaje od innych sektorów gospodarki w obszarze innowacyjności. Istnieje kilka barier hamujących rozwój innowacyjności w rolnictwie. Sektor ten oparty jest na wykorzystaniu zasobów naturalnych, co już samo z siebie narzuca pewne ograniczenia. Jedną z głównych barier jest strach przed nowością, który jest głęboko zakorzeniony w naturze ludzkiej, zwłaszcza rolnika. Czynnikiem ograniczającym innowacyjność w rolnictwie jest wysoka średnia wieku grupy zawodowej rolników oraz niższy poziom wykształcenia w porównaniu z mieszkańcami miast. Dlatego niezbędnym jest podjęcie działań mających na celu wsparcie innowacyjności w rolnictwie.	Gmina Dzierżoniów Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia JST. Wolontariusze Lokalni liderzy Przedsiębiorcy	50.000,00 zł
Współpraca z organizacjami wspierającymi przedsiębiorczość	Zrównoważony rozwój gospodarczy gminy wymaga współdziałania i współpracy samorządu terytorialnego i gospodarczego w celu stworzenia stabilnej podstawy rozwoju. W tym kontekście samorząd terytorialny i gospodarczy są szczególnego rodzaju instytucjami otoczenia biznesu, które poprzez wspólne działania tworzą warunki	Gmina Dzierżoniów Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia	Przedsiębiorcy Skarb Państwa JST.	50.000,00 zł

	sprzyjające rozwojowi przedsiębiorczości i stymulują aktywność gospodarczą i innowacyjną. Ponadto rozwój przedsiębiorczości uzależniony jest od dostępu do kapitału, dlatego też wsparcie instytucji finansowych jest nieocenione.	Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich		
Poprawa konkurencyjności i atrakcyjności miejscowego rzemiosła i drobnych usług	Dążenie do rozwoju gminy wymaga równoległego podejmowania wielu różnych, skoordynowanych i precyzyjnie zaplanowanych czynności. Jednym z nich są właśnie działania mające na celu promocję gospodarczych walorów gminy i jej otoczenia, przy czym chodzi tu zarówno o te walory, które mają charakter naturalny, jak i te, które są wynikiem prac samorządu, podmiotów gospodarczych oraz mieszkańców. Działania te są niezbędne ponieważ nasz sukces gospodarczy, zależeć będzie nie tylko od ilości i jakości owych walorów, ale także od stopnia poinformowania potencjalnych odbiorców o ich istnieniu i o zasadach ich wykorzystywania.	Gmina Dzierżoniów Referat Oświaty Sportu i Turystyki Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia Przedsiębiorcy Skarb Państwa JST.	50.000,00 zł
Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych	Pomimo obiecującego startu polskiej agroturystyki dalszy jej rozwój napotykać może na szereg barier, dlatego też wsparcie w tym segmencie jest niezbędne. Owe bariery wynikać będą między innymi ze specyficznych cech współczesnego rynku turystycznego, a mianowicie dużej liczby konkurujących ze sobą podmiotów gospodarczych, znacznego zróżnicowania potrzeb i preferencji nabywców usług turystycznych przy generalnie coraz większych wymaganiach jakościowych oraz dużej zmienności warunków działania, w tym także w zakresie okresowych wahań popytu. Dlatego gmina musi prowadzić aktywną politykę wspierającą rozwój gospodarstw agroturystycznych, w tym promocję, szkolenia i kreowania idei przedsiębiorczości.	Gmina Dzierżoniów Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich Referat Oświaty Sportu i Turystyki	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia Przedsiębiorcy Skarb Państwa JST.	50.000,00 zł
Wspieranie organizowania się rolników i przedsiębiorców w grupy producenckie czy związki branżowe	Zrzeszanie się rolników czy przedsiębiorców w grupach producenckich czy związkach branżowych daje lepszą i długotrwałą możliwość rozwoju. Współuczestnictwo w takiej grupie/związku nie jest jednoznaczne z osiągnięciem kolosalnych zysków ze sprzedaży w krótkim czasie, ale umożliwia czerpanie profitów ze sprzedaży produktów po średnio wysokiej cenie w długim przedziale czasu. Przy tego rodzaju działaniu istotna jest też możliwość wymiany doświadczeń czy dobrych praktyk.	Gmina Dzierżoniów Referat Mienia Komunalnego, Rolnictwa i Ochrony Środowiska	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia Przedsiębiorcy Skarb Państwa JST.	Nie dotyczy
Rozwój pozarolniczych form działalności gospodarczej	Interwencja ta ma na celu wspieranie zatrudnienia i tworzenie nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich. Działania w tym sektorze mają za zadanie ułatwiać rolnikom różnicowanie działalności w kierunku działalności pozarolniczej oraz tworzenie i rozwijanie mikroprzedsiębiorstw oraz MŚP na obszarach wiejskich.	Gmina Dzierżoniów Referat Organizacyjno-Administracyjny	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia Przedsiębiorcy Skarb Państwa	50.000,00 zł

	Tworzenie i rozwój działalności gospodarczej w postaci nowych przedsiębiorstw lub inwestycji w działalność pozarolniczą ma zasadnicze znaczenie dla rozwoju i konkurencyjności obszarów wiejskich. Wyzwania, przed którymi stoją mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) na obszarach wiejskich wymagają odpowiedniego poziomu szkolenia technicznego i gospodarczego.	i Spraw Obywatelskich	JST.	
Promowanie idei przedsiębiorczości	Celem głównym projektu jest zwiększenie stopnia samozatrudnienia, stworzenie nowych miejsc pracy, wykreowanie trwałych i konkurencyjnych podmiotów gospodarczych. Gmina może tego dokonywać w różnoraki sposób zarówno poprzez organizację szkoleń, imprez promujących przedsiębiorców i przedsiębiorczość, jak również poprzez tworzenia właściwych warunków do inwestowania na jej terenie i pomoc przy stawianiu „pierwszych kroków” młodym przedsiębiorcom.	Gmina Dzierżoniów Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich	Organizacje pozarządowe Stowarzyszenia Przedsiębiorcy Skarb Państwa JST.	50.000,00 zł
Rozwój i promocja e-usług	Intensywny rozwój nowych technologii, Internetu i sieci telekomunikacyjnych umożliwił powstanie nowego podejścia w komunikacji obywateli z urzędem oraz wprowadzenie w tej płaszczyźnie nowych rozwiązań, modeli i usług poprzez elektroniczną administrację publiczną.	Gmina Dzierżoniów Referat Organizacyjno-Administracyjny i Spraw Obywatelskich	Skarb Państwa JST.	100.000,00 zł

Tabela 23 Działania w sferze gospodarczej. Źródło: opracowanie własne.

Przedmiotowe działania w trzech strefach mają być realizowane w okresie 2015-2020. Część z nich stanowi kontynuację działań podjętych w latach poprzednich, które wynikały z innych programów strategicznych. Finansowanie ich odbywać się będzie zgodnie z zapisami rozdziału LPR „Źródła finansowania”. Inicjatywa podjęcia konkretnego działania rewitalizacyjnego musi się rozpocząć od wniosku, którego wzór stanowi załącznik nr 1 do LPR. Projektodawcami inicjatyw mogą być dowolne podmioty (publiczne, prywatne) istotny jest ich cel oraz efekt jaki mają osiągnąć. Każde działanie rewitalizacyjne wymaga akceptacji Wójta Gminy i organu doradczego zgodnie z rozdziałem „System wdrażania programu”. Dla potrzeby zapewnienia efektywności LPR należy w sposób liczbowy określić jego produkty i rezultaty. Pozwoli to na skuteczne monitorowanie jego rozwoju i ewentualne usuwanie błędów. Ponadto priorytetem jest zachowanie trwałości podejmowanych inicjatyw, a nie skupianie się na tymczasowych rozwiązaniach. Efekty rewitalizacji określa się za pomocą właściwych wskaźników produktu i rezultatu, odzwierciedlających cele jakie mają zostać osiągnięte. Wskaźnik produktu dotyczy wszystkich wytworów powstałych bezpośrednio w trakcie realizacji działania. Z kolei wskaźnik rezultatu wyznacza wpływ danego działania na otoczenie. Rodzaje wskaźników produktu i rezultatu zostały określone w załączniku nr 3 do LPR. Nie jest to katalog zamknięty i może być modyfikowany w zależności od rodzaju podjętego projektu. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne, którego realizacja stanowi zadanie podmiotu publicznego innego niż gmina, wymaga zgody tego podmiotu.

Opis dokonanych działań rewitalizacyjnych

W latach poprzedzających przyjęcie Programu Rewitalizacji Gminy Dzierżoniów skupiono się na kompleksowych działaniach prowadzących do przygotowania terenów objętych rewitalizacją. Przy wsparciu środków zewnętrznych Gmina Dzierżoniów dokonała szeregu inwestycji infrastrukturalnych, społecznych i gospodarczych. Przedmiotowe działania przyczyniły się m.in. do nadania zmiany funkcjonalności obiektów, poprawy życia lokalnej społeczności poprzez rozwój usług i kultury. Szczegółowy wykaz dokonanych inwestycji w tym zakresie można odnaleźć w sprawozdaniach z wykonania budżetów z poszczególnych lat. Wśród największych działań infrastrukturalnych należy wymienić zwodociągowanie całego obszaru gminy, rozwój kanalizacji i przydomowych oczyszczalni ścieków, budowa lamp solarnych i innych urządzeń wykorzystujących energię odnawialną, rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej czy też budowy i modernizację sieci dróg gminnych. W sferze społecznej dążono do podniesienia świadomości obywatelskiej, podejmowano działania zmierzające do aktywnej integracji i przeciwdziałania zjawisku wykluczenia społecznego. Bardzo mocną stroną gminy stanowiły działania o charakterze kulturalnym służące zwiększeniu integracji mieszkańców, poczuciu tożsamości i przynależności do wspólnoty lokalnej. Przedmiotowe inicjatywy realizowano jako zadania własne samorządu przy współudziale lokalnej społeczności, przedsiębiorców czy też w ramach partnerstwa z samorządami powiatu dzierżoniowskiego. Należy zauważyć, że działania te nie opierały się wcześniej na żadnym Lokalnym Programie Rewitalizacyjnym sensu stricto, gdyż taki dokument wcześniej nie istniał. Jednakże projekty te realizowane były według innych dokumentów strategicznych, które w sposób oczywisty wchodziły w materię pojęcia rewitalizacji, jak chociażby Strategia Rozwoju Gminy.

Działania rewitalizacyjne rekomendowane jako najistotniejsze do realizacji

W wyniku przeprowadzonej analizy wskaźnikowej, estetyczno-przestrzennej oraz konsultacji społecznych wymienia się poniżej trzy zadania, które najpełniej wyczerpują wyniki w/w analiz i przyczynią się w sposób istotny do odnowy całej gminy w aspekcie przestrzennym, gospodarczym i społecznym.

Działanie techniczno-materialne

Nazwa przedsięwzięcia	<i>Rewitalizacja zespołu pałacowo-parkowego w Kiełczynie</i>
Inwestor	Gmina Dzierżoniów
Zakres rzeczowy	Projekt polega na rewitalizacji zespołu pałacowo-parkowego w Kiełczynie. Inwestycja pozwoli na zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego objętego ścisłą ochroną konserwatorską. Roboty obejmą prace budowlane, instalacyjne, zagospodarowanie terenu przyległego, adaptację pomieszczeń na cele mieszkalne i kulturalno-społeczne.
Uzasadnienie realizacji	Projekt obejmuje rewitalizację jednego z najważniejszych zabytków w gminie Dzierżoniów, co pozwoli na ochronę dziedzictwa kulturowego. Realizacja inwestycji przywróci zespołowi pałacowo-parkowemu dawną świetność, ożywi teren przyległy, jak i cały obszar zdegradowany. Inwestycja nada obszarowi funkcje gospodarcze, społeczne i kulturalne, jako miejsce spotkań, realizacji różnych działań aktywizacyjnych czy też będzie służyć zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych. Zrewitalizowany obszar przyciągnie turystów, co z kolei spowoduje aktywizację gospodarczą mieszkańców. Ponadto modernizacja obiektu przyczyni się do poprawy estetyki wsi, gdyż pałac leży w bezpośrednim sąsiedztwie terenów publicznych.
Okres realizacji	2016-2020
Przewidywany łączny koszt realizacji	3.500.000,00 zł
Przewidywane źródła finansowania	Budżet Gminy Dzierżoniów Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego

Działanie gospodarcze

Nazwa przedsięwzięcia	<i>Promocja turystyczna Gminy Dzierżoniów</i>
Inwestor	Gmina Dzierżoniów, przedsiębiorcy lokalni, partnerzy społeczni
Zakres rzeczowy	Projekt polega na realizacji działań promocyjnych, przede wszystkim propagujących walory turystyczno-przyrodnicze i kulturowe Gminy Dzierżoniów
Uzasadnienie realizacji	Bardzo dobra lokalizacja gminy pod względem zasobów przyrodniczych (obszary NATURA 2000, parki krajobrazowe) jak też kulturowych (obiekty wpisane do rejestru zabytków i wykazu zabytków) wpływa na duży potencjał turystyczny gminy. Zintegrowane działania promocyjne, w których udział

	będą miały również firmy i podmioty inne niż JST, pozwolą na szerokie rozpropagowanie regionu. Realizacja projektu przyczyni się do zwiększenia ruchu turystycznego i aktywności gospodarczej mieszkańców na obszarach problemowych. Przedsięwzięcie znacznie zwiększy efektywność podejmowanych działań w zakresie rewitalizacji.
Okres realizacji	2016-2020
Przewidywany łączny koszt realizacji	400.000,00 zł
Przewidywane źródła finansowania	Budżet Gminy Dzierżoniów Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego Środki prywatne

Działanie społeczne

Nazwa przedsięwzięcia	<i>Pobudzenie aktywności kulturalnej mieszkańców Gminy Dzierżoniów</i>
Inwestor	Biblioteka Publiczna Gminy Dzierżoniów, organizacje pozarządowe
Zakres rzeczowy	W ramach przedsięwzięcia będą realizowane imprezy o charakterze kulturalnym w zrewitalizowanych obszarach.
Uzasadnienie realizacji	Rewitalizacja oznacza także ożywienie danego obszaru pod względem kulturalnym. Wdrożenie projektu pozwoli mieszkańcom korzystać z efektów rewitalizacji, ponadto przyczyni się do zwiększenia poczucia tożsamości lokalnej ludności oraz aktywizacji postaw obywatelskich.
Okres realizacji	2016-2020
Przewidywany łączny koszt realizacji	200.000,00 zł
Przewidywane źródła finansowania	Budżet Gminy Dzierżoniów Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego Środki sponsorów

Źródła finansowania

Wybierając optymalne źródła finansowania należy kierować się wieloma czynnikami. Wykorzystywanie kapitałów obcych jest elementem niezbędnym do prawidłowego i systematycznego rozwoju. Pozwala ono osiągać coraz to nowe cele i założenia. Jednak wzajemna relacja kapitału własnego i obcego powinna być dostosowana m.in. do indywidualnej sytuacji, perspektywy rozwoju, czy też otoczenia konkurencyjnego. Dlatego też należy w sposób logiczny i racjonalny ustalić źródła finansowania działań rewitalizacyjnych mając w głównej mierze na uwadze stabilność funkcjonowania i efektywność rozwoju.

W okresie wdrażania Programu Rewitalizacji Gminy Dzierżoniów można wykorzystać środki pochodzące z następujących źródeł:

- 1) środki własne samorządu;
- 2) środki własne beneficjentów innych niż JST;
- 3) środki zewnętrzne;
- 4) środki mieszane.

Bardzo ważną rolę w źródłach finansowania odgrywać będzie Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego. Priorytetami, z których możliwa będzie realizacja działań rewitalizacyjnych są:

- 1) Priorytet inwestycyjny 6.3 – Rewitalizacja zdegradowanych obszarów;
- 2) Priorytet inwestycyjny 9.1 – Aktywna integracja;
- 3) Priorytet inwestycyjny 1.3 – Rozwój przedsiębiorczości;
- 4) Priorytet inwestycyjny 3.3 – Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym.

Inicjatywy rewitalizacyjne mogą być również finansowane w ramach programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020. Priorytetami, z których możliwa będzie realizacja działań rewitalizacyjnych są:

- 1) Priorytet inwestycyjny 4.3 – Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym;
- 2) Priorytet inwestycyjny 6.3 – Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Specjalna Strefa Rewitalizacji (SSR)

Strefa ta umożliwia sprawną realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych, gdyż zezwala na stosowanie szczególnych norm prawnych z zakresu planowania przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, mieszkalnictwa, prawa podatkowego oraz cywilnego. Z uwagi na szereg ułatwień prawnych na rzecz gminy ograniczono czasowo wyznaczenie SSR maksymalnie na 10 lat, bez możliwości przedłużenia. W obszarze SSR: budowa lub przebudowa budynków służących rozwojowi społecznego budownictwa czynszowego stanowi cel publiczny; władze gminy mogą wypowiedzieć umowę najmu lokalu w celu realizacji przedsięwzięcia; można ustanowić zakaz wydawania decyzji o warunkach zabudowy; w przypadku nieruchomości o nieuregulowanym statusie prawnym gmina wyłącza nie składa odszkodowania; w obszarze strefy gmina będzie mogła udzielić dotacji właścicielom budynków na remonty do 50%.

W LPR nie wyznacza się SSR. W przypadku potrzeby wyznaczenia takiej strefy mają zastosowanie przepisy zawarte w rozdziale 5 ustawy o rewitalizacji. Ponadto wymagana jest aktualizacja samego programu.

Sposoby realizacji gminnego programu rewitalizacji w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (SUiKZP) - jest dokumentem o charakterze strategicznym, w którym samorząd przyjmuje określoną wizję i cele rozwoju przestrzennego gminy. Gmina Dzierżoniów na bieżąco aktualizuje ten dokument przez co nie stwierdza się potrzeby dokonywania zmian w zakresie realizacji LPR.

Gmina Dzierżoniów doprowadziła do pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego niemal całego terytorium. Plany miejscowe są poddawane syntezom w zakresie ich aktualności, w przypadku stwierdzenia jej braku podejmowane są działania naprawcze polegające na dokonywaniu jednostkowych zmian bądź całościowych. Nie stwierdza się potrzeby zmiany bądź uchwalenia nowego planu miejscowego w celu dokonania realizacji LPR.

W wyniku podjętej analizy przestrzennej nie stwierdzono konieczności uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji, o którym mowa w art. 37f ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (j.t. Dz. U. z 2015r. poz. 199 ze zm.). W przypadku potrzeby uchwalenia takiego planu mają zastosowanie przepisy zawarte w w/w ustawie. Ponadto wymagana jest aktualizacja samego programu.

Określenie niezbędnych zmian w podjętych uchwałach Rady Gminy Dzierżoniów

Wieloletni program gospodarowania zasobem mieszkaniowym

Uchwałą nr XLIV/350/13 Rady Gminy Dzierżoniów z dnia 28 listopada 2018r. uchwalono wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy w latach 2014 do 2018. Uchwałą nr XLVI/370/14 z dnia 30 stycznia 2014r. Rada Gminy Dzierżoniów dokonała zmiany w/w uchwały. Nie stwierdza się potrzeby dokonywania kolejnej zmiany na potrzeby realizacji LPR. W przypadku potrzeby uchwalenia takiej wymagana jest aktualizacja samego programu.

Uchwała w sprawie zasad wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji

W okresie przed sporządzeniem i uchwaleniem LPR Rada Gminy Dzierżoniów nie podjęła uchwały w sprawie zasad wyznaczenia składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji.

Uczestnicy procesu rewitalizacji

Bardzo ważnym elementem wdrażania programu rewitalizacji jest zaangażowanie jak największego kręgu podmiotów, który w swojej strukturze będzie znacznie zróżnicowany. Dlatego tak ważne jest, aby poza podmiotami publicznymi, w proces rewitalizacyjny zaangażowane były również: organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, społeczność obszarów zdegradowanych czy też lokalni liderzy. Tak duże spektrum podmiotów pozwoli na lepszą analizę obszarów problemowych, opracowanie kompleksowego planu naprawczego i solidną realizację działań poprzez wzmożoną kontrolę i zaangażowanie.

Rysunek 6 Uczestnicy procesu rewitalizacji. Źródło: opracowanie własne.

System wdrażania programu

System wdrażania musi być jasny i przejrzysty oraz określać sposób zarządzania. Wśród struktur organizacyjnych LPR należy wymienić: podmioty wykonawcze (realizujące zadania) oraz podmioty zarządzające (ocena programu, monitoring). Struktury, które muszą być zaangażowane w zarządzanie LPR (obligatoryjnie):

- organy gminy (Wójt, Rada);
- komórka urzędu, zespół zadaniowy, specjalny podmiot zarządzający np. Komitet ds. Rewitalizacji.

Kluczowe znaczenie dla sprawnego monitoringu, aktualizacji i oceny programu rewitalizacyjnego odgrywa Wójt Gminy oraz Rada Gminy, którzy łącznie przyjmują rolę Instytucji Monitorującej. Do jej zadań należeć będzie okresowa ocena działań rewitalizacyjnych, w tym likwidacja barier stojących na drodze procesu.

Z uwagi na fakt, że wdrożenie LPR wymaga podejmowania szerokiego wachlarza różnorodnych działań o charakterze wykonawczym, powinno stanowić wyłącznie zadanie jednostki będącej operatorem programu, np. zespół zadaniowy ds. rewitalizacji. Zadaniem operatora będzie:

- realizacja programu (koordynacja i animowanie działań);
- organizacja procesu promocji programu i komunikacji społecznej;
- monitoring realizacji projektu;
- sprawozdawczość i ocena efektów.

Monitoring ma służyć przede wszystkim zbieraniu i analizowaniu informacji w celu sprawnego zarządzania projektem. Ma być prowadzony przez cały okres realizacji programu, co przyczyni się do efektywności podejmowanych decyzji, które mogą mieć wpływ na cały postęp danego przedsięwzięcia. Dzięki monitoringowi będzie można stosunkowo wcześniej zidentyfikować problemy, a następnie je rozwiązać. Monitorowanie rzeczowe będzie prowadzone na dwóch płaszczyznach za pomocą wskaźników rezultatu i produktu. Monitorowanie finansowe obejmować będzie dane finansowe z realizacji projektów z rozbiciem na środki zewnętrzne, wewnętrzne, publiczne i prywatne. Dodatkowym aspektem monitoringu finansowego będzie pomoc partnerom uczestniczącym w rewitalizacji w uzyskaniu informacji na temat możliwych źródeł finansowania zewnętrznego inwestycji.

W trakcie okresu realizacji programu mogą pojawić się liczne zmiany we wszystkich sferach ujętych w diagnozie gminy. Zmiany te spowodowane będą zarówno stopniową realizacją celów, jak też wywołane będą niezależnymi czynnikami zewnętrznymi. W związku z powyższym konieczna może się okazać aktualizacja. Ocena potrzeby i zakresu aktualizacji należeć będzie do Instytucji Monitorującej.

Skuteczność Programu Rewitalizacji Gminy Dzierżoniów poddawana będzie okresowej ocenie. Dokonywana ona będzie we współpracy operatora i Instytucji Monitorującej. Operator raz na trzy lata sporządzać będzie raport z realizacji programu, który poprzez Wójta będzie trafiał do Rady Gminy Dzierżoniów.

Wdrażanie programu musi być oparte na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym szczególnie ze społecznością obszarów rewitalizacji, innymi ich użytkownikami, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi.

Promocja LPR polegać będzie w szczególności na rozpowszechnianiu jego zapisów wśród lokalnej społeczności Gminy Dzierżoniów. Do tego celu wykorzystane zostaną m.in. instrumenty komunikacji społecznej.

Spis rysunków

Rysunek 1 Gminy w powiecie dzierzoniowskim. Źródło: www.pow.dzierzoniow.pl	6
Rysunek 2 Lesistość. Źródło: Plan urządzeniowo-rolny Gminy Dzierżoniów.....	8
Rysunek 3 Obszary chronione. Źródło: Program Rozwoju Transportu Ziemi Dzierżoniowskiej na lata 2014-2020.	9
Rysunek 4 Układ drogowy. Źródło: Program Rozwoju Transportu Ziemi Dzierżoniowskiej na lata 2014-2020.....	11
Rysunek 5 Granice obszarów rewitalizacji ujęte w planach odnowy miejscowości w Gminie Dzierżoniów.	25
Rysunek 6 Uczestnicy procesu rewitalizacji	52

Spis zdjęć

Zdjęcie 1 Pałac w Dobrocinie.	9
Zdjęcie 2 Krzyż pokutny w Kiełczynie.....	10
Zdjęcie 3 Centrum Biblioteczno-Kulturalne w Mościsku.....	19
Zdjęcie 4 Dwór w Jędrzejowicach.	34

Spis wykresów

Wykres 1 Procentowy udział gruntów na terenie Gminy Dzierżoniów. Stan na dzień 01.01.2012r.. Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dzierżoniów na lata 2014-2017 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2018-2021	7
Wykres 2 Struktura wieku ludności w podziale na kobiety i mężczyzn w 2014r. Źródło: GUS	15

Spis tabel

Tabela 1 Powierzchnia gruntów na terenie gminy Dzierżoniów wg obrębów geodezyjnych. Źródło: Urząd Gminy Dzierżoniów	6
Tabela 2 Analiza SWOT – uwarunkowania przestrzenne. Źródło: opracowanie własne.....	12
Tabela 3 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2009-2013 na tle powiatu i województwa. Źródło: GUS.....	13
Tabela 4 Podmioty gospodarcze na terenie gminy w latach 2010-2014. Źródło: GUS.....	13
Tabela 5 Podmioty gospodarcze na terenie gminy wg liczby pracujących. Źródło: GUS.....	13
Tabela 6 Dochody i wydatki Gminy Dzierżoniów w latach 2009-2014. Źródło: Urząd Gminy Dzierżoniów	14
Tabela 7 Analiza SWOT – uwarunkowania gospodarcze. Źródło: opracowanie własne.	15
Tabela 8 Struktura ludności w Gminie Dzierżoniów. Źródło: GUS	15
Tabela 9 Saldo migracji na 1000 osób w latach 2009-2013 na tle województwa i powiatu. Źródło: GUS.	16
Tabela 10 Zawody nadwyżkowe i deficytowe w 2014r.. Źródło: PUP Dzierżoniów.....	17
Tabela 11 Przeciętne wynagrodzenie brutto w powiecie dzierzoniowski i województwie dolnośląskim w latach 2009-2013. Źródło: GUS.....	17
Tabela 12 Analiza SWOT – uwarunkowania społeczne. Źródło: opracowanie własne.	19
Tabela 13 Spójność z dokumentami nadrzędnymi. Źródło: opracowanie własne.	28

Tabela 14 Wskaźniki społeczno-gospodarcze Gminy Dzierżoniów. Źródło: opracowanie własne.....	29
Tabela 15 Wartość wskaźnika W 1. Źródło: opracowanie własne.	30
Tabela 16 Wartość wskaźnika W 2. Źródło: opracowanie własne.	30
Tabela 17 Wartość wskaźnika W 3. Źródło: opracowanie własne.	31
Tabela 18 Wartość wskaźnika W 4. Źródło: opracowanie własne.	32
Tabela 19 Wskaźnik sumaryczny dla obszarów problemowych. Źródło: opracowanie własne.	32
Tabela 20 Charakterystyka obszarów problemowych. Źródło: opracowanie własne.....	32
Tabela 21 Działania w sferze przestrzennej. Źródło: opracowanie własne.	40
Tabela 22 Działania w sferze społecznej. Źródło: opracowanie własne.....	43
Tabela 23 Działania w sferze gospodarczej. Źródło: opracowanie własne.....	47

Fiszka projektowa LPR – załącznik nr 1

Nazwa przedsięwzięcia		
Inwestor		
Inni uczestnicy przedsięwzięcia		
Zakres rzeczowy		
Uzasadnienie realizacji		
Okres realizacji		
Przewidywany łączny koszt realizacji		
Przewidywane źródła finansowania		
ZATWIERDZAM	ZATWIERDZAM Wójt Gminy Dzierżoniów	

Fiszka ewaluacyjna do LPR – załącznik nr 2		
1	Czy zmieniły się zapisy w prawie wspólnotowym bądź krajowym ?	TAK ☐ NIE ☐
2	Czy weszły w życie nowe ustawy/rozporządzenia dotyczące rewitalizacji?	TAK ☐ NIE ☐
3	Czy zmieniła się Strategia Rozwoju Województwa bądź Gminy?	TAK ☐ NIE ☐
4	Czy pojawiły się nowe cele pośrednie bądź działania rewitalizacyjne?	TAK ☐ NIE ☐
5	Czy pojawiła się konieczność zmiany obszarów rewitalizacji?	TAK ☐ NIE ☐
6	Czy pojawiły się nowe wytyczne dla programów rewitalizacyjnych?	TAK ☐ NIE ☐
7	Czy zostały zrealizowane jakieś projekty rekomendowane do wykonania?	TAK ☐ NIE ☐
8	Czy nastąpiły ważne zmiany w uwarunkowaniach Gminy?	TAK ☐ NIE ☐
Podjęcie decyzji		
Należy aktualizować LPR	ZATWIERDZAM	ZATWIERDZAM
TAK ☐ NIE ☐		 Wójt Gminy Dzierżoniów
Data:		

Wskaźniki produktu i rezultatu dla LPR – Załącznik nr 3

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary
Wskaźniki produktu		
1	Liczba zrewaloryzowanych parków	szt.
2	Liczba wybudowanych/zmodernizowanych obiektów kultury	szt.
3	Liczba wybudowanych/zmodernizowanych obiektów sportu i rekreacji	szt.
4	Liczba obiektów poddanych termomodernizacji	szt.
5	Liczba utworzonych miejsc parkingowych	szt.
6	Długość zmodernizowanych dróg	mb.
7	Liczba nowopowstałych punktów oświetlenia	szt.
8	Liczba zorganizowanych szkoleń, warsztatów, spotkań dla dzieci i młodzieży	szt.
9	Liczba zorganizowanych szkoleń, warsztatów, spotkań dla seniorów	szt.
10	Liczba zorganizowanych imprez promujących walory turystyczne gminy	szt.
11	Liczba podjętych uchwał o przystąpieniu do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	szt.
12	Liczba zainstalowanych systemów monitoringu	szt.
Wskaźniki rezultatu		
1	Liczba nowopowstałych przedsiębiorstw	szt.
2	Liczba osób korzystających z obiektów sportowo-rekreacyjnych	os.
3	Liczba uczestników szkoleń, warsztatów, spotkań dla dzieci i młodzieży	os.
4	Liczba uczestników szkoleń, warsztatów, spotkań dla seniorów	os.
5	Liczba nowopowstałych gospodarstw agroturystycznych	szt.
6	Liczba nowopowstałych pensjonatów, hoteli i obiektów gastronomii	szt.

GMINA DZIERŻONIÓW

Załącznik nr 4 do LPR
Obszary i tereny wskazane do rewitalizacji

LEGENDA

- Grunty orne
- Sady
- Łąki trwałe
- Pastwiska trwałe
- Użytki rolne zabudowane
- Rowy
- Lasy
- Grunty zadrzewione i zakrzew.
- Tereny mieszkaniowe
- Tereny przemysłowe
- Inne tereny zabudowane
- Zurbanizowane tereny niezab.
- Tereny rekreacyjno-wyp.
- Użytki kopalne
- Drogi
- Tereny kolejowe
- Inne tereny komunikacyjne
- Użytki ekologiczne
- Nieuzytki
- Tereny różne
- Grunty pod wodami i stawami
- Obszary wskazane do rewitalizacji wg. analizy wskaźnikowej
- Tereny wskazane do rewitalizacji na podstawie analizy przestrzenno-estetycznej

